

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jana Tomicová

Práva podniků při vyšetřování deliktů
v soutěžním právu Evropské unie

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Pavel Svoboda, DEA, Ph.D.

Katedra evropského práva

Datum vypracování práce: 10.5.2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Autor diplomové práce

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Pavel Svoboda, DEA, Ph.D. za pomoc při hledání odborné literatury a cenné připomínky a podněty při sestavování diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Pojem podnik, odpovědnost za protiprávní jednání v soutěžním právu EU.....	7
1.1 Pojem „podnik“	7
1.2 Odpovědnost za protiprávní jednání podniků v soutěžním právu EU	10
2 Práva podniků v soutěžním právu EU, subjekty oprávněné k jejich výkonu	12
2.1 Prameny práva.....	12
2.2 Práva podniků v řízení o porušení soutěžního práva EU, jejich podstata a význam, a subjekty oprávněné k jejich výkonu.....	13
2.2.1 Práva podniků v řízení o porušení unijního práva hospodářské soutěže, jejich podstata a význam.....	13
2.2.2 Subjekty oprávněné k výkonu práv podniků	16
3 Vyšetřovací pravomoci Komise a práva podniků s nimi související.....	18
3.1 Žádosti o informace a právo nevypovídat ve vlastní neprospěch	19
3.2 Místní šetření.....	22
3.2.1 Šetření v prostorách podniků	22
3.2.2 Kontrola v jiných prostorách	28
3.3 Právo na respektování důvěrného charakteru korespondence s advokátem a konzultace s ním	29
4 Práva podniků v kontradiktorní fázi řízení	34
4.1 Právo být slyšen	34
4.1.1 Nahlížení do spisu a ochrana důvěrných informací.....	35
4.1.2 Písemná odpověď na prohlášení o námitkách	44
4.1.3 Ústní slyšení.....	45
4.1.4 Závěr kontradiktorní fáze řízení	48
5 Práva subjektů v řízení vedeném pro porušení pravidel hospodářské soutěže ve Spojených státech amerických.....	50

5.1	Veřejnoprávní vymáhání práva hospodářské soutěže v USA	50
5.2	Základní charakteristika Antitrustového oddělení Ministerstva spravedlnosti a Federální obchodní komise a řízení těmito orgány zahajované.....	52
5.2.1	Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti	52
5.2.2	Federální obchodní komise	53
5.3	Vyšetřování prováděné DOJ a FTC, právo být slyšen a nahlížení do spisu	54
5.4	Ochrana důvěrných informací.....	57
5.5	Ochrana důvěrnosti komunikace s právním zástupcem.....	58
5.6	Zákaz sebeobviňování	59
	Závěr	64
	Seznam použitých zkratk	65
	Použitá literatura	66
	Knihy	66
	Články.....	67
	Diplomové práce.....	69
	Rozhodnutí Evropské Komise	69
	Judikáty.....	69
	Judikáty soudů EU	69
	Vyjádření generálních advokátů Evropského soudního dvora	71
	Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	72
	Judikatura soudů USA	72
	Právní předpisy, soft law	72
	Právo EU.....	72
	Právní předpisy ČR.....	74
	Právní předpisy USA	74
	Jiné zdroje, internet.....	75

Úvod

Hospodářský systém Evropské unie je založen na principu jednotného trhu, volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu a svobodné hospodářské soutěže. Jedním z cílů práva EU je proto zajistit, aby „každý hospodářský subjekt nezávisle určoval politiku, kterou na trhu zamýšlí přijmout¹. Z tohoto důvodu je jednání porušující pravidla hospodářské soutěže právem EU zakázáno a Evropské komisi, resp. orgánům pro ochranu hospodářské soutěže členských států, jsou poskytnuty rozsáhlé pravomoci, které jim umožňují provádět vyšetřování domnělého porušení pravidel hospodářské soutěže a je-li protiprávní jednání prokázáno, rovněž ukládat sankce.

Cílem této diplomové práce na téma „Práva podniků při vyšetřování deliktů v soutěžním právu EU“, je analyzovat postavení podniků, proti nimž je vedeno řízení pro porušení čl. 101 a/nebo 102 Smlouvy o fungování Evropské Unie (dále také „SFEU“) a podat přehled procesních práv, která jsou jim v tomto řízení přiznána.

Má práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol, které se dále dělí na jednotlivé podkapitoly. Tato struktura sleduje postup od obecného ke zvláštnímu. První kapitola je proto zaměřena na vymezení pojmu podnik, jakožto základního pojmu soutěžního práva EU a problematice odpovědnosti za porušení pravidel hospodářské soutěže. V dalších kapitolách, které lze považovat za vlastní jádro mé práce, budu popisovat průběh řízení vedeného pro porušení čl. 101 a/nebo 102 SFEU a analyzovat práva, která jsou podnikům v jednotlivých fázích přiznána. Vzhledem k tomu, že práva podniků plní de facto funkci protiváhy k rozsáhlým vyšetřovacím pravomocem, které unijní právo hospodářské soutěže přiznává dozorovým orgánům a jejich účelem je zaručit zachování základních principů práva EU a základních práv a svobod, budu práva podniků zkoumat v kontextu oprávnění Komise, resp. orgánů pro hospodářskou soutěž členských států.

Závěrečná část mé práce pak bude věnována srovnání procesních práv podniků v právním řádu Evropské unie a Spojených států amerických.

¹ BEDNÁŘ, Josef. 2005. *Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi. Z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora*. Praha: C. H. BECK, 625 s. ISBN 8071794287, str. 232

1 Pojem podnik, odpovědnost za protiprávní jednání v soutěžním právu EU

Úvodem této kapitoly a vlastně i celé mé práce bych ráda definovala pojem „podnik“, jakožto základní pojem soutěžního práva EU. Na základě této definice se budu následně věnovat třem problematikám – odpovědnosti za porušení pravidel hospodářské soutěže EU a v následující kapitole pak nejprve podstatě práv, která jsou podnikům v průběhu řízení pro domnělé porušení unijního práva hospodářské soutěže přiznána a následně vymezením subjektů, které jsou jménem podniku oprávněny tato práva vykonávat.

1.1 Pojem „podnik“

Soutěžní právo Evropské unie užívá pojem „podnik“² k označení účastníků hospodářské soutěže. Definice tohoto pojmu vychází z judikatury unijních soudů, a to zejména z rozhodnutí ve věci Klaus Höfner a Fritz Elser v. Macrotron GmbH³. Pojem podnik je zde definován jako „každá entita účastnící se ekonomické aktivity, bez ohledu na právní formu a způsob, kterým je financována“. Další vymezení tohoto pojmu je možné nalézt např. v rozhodnutí Soudního dvora EU v případě Hydrotherm, dle kterého „je pojem podniku v soutěžním právu nutné rozumět hospodářskou jednotku (...), i když se po právní stránce příslušná hospodářská jednotka sestává z několika osob, ať už fyzických nebo právnických“⁴. Hospodářská jednotka je pak dle rozsudku Tribunálu v případě Shell v. Komise „jednotnou organizací osobních, hmotných i nehmotných složek, která dlouhodobě sleduje určitý ekonomický cíl“⁵.

Podnikem ve smyslu práva hospodářské soutěže EU může být tedy fyzická i právnická osoba i jejich uskupení, a to ohledu na to, zda má právní subjektivitu, za předpokladu,

² V anglickém jazyce je používám pojem „undertaking“. Český právní řád používá pojem „soutěžitel“, který je definován v § 2 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně hospodářské soutěže“).

³ Rozsudek Klaus Höfner a Fritz Elser v. Macrotron GmbH, C-41/90, EU:C:1991:161, odst. 21

⁴ Rozsudek Hydrotherm Gerätebau GmbH v. Compact, 170/83, EU:C:1984:271, odst. 11

⁵ Rozsudek ze dne 10. března 1992, Shell International Chemical Company Ltd v. Komise, T-11/89, Sb. rozh., EU:T:1992:33, odst. 311

že (dlouhodobě) provozuje ekonomickou činnost a ve vztahu k vykonávané činnosti tvoří samostatnou ekonomickou jednotku. Ekonomickou aktivitou je dle judikatury soudů EU nabízení zboží či služeb na určitém trhu⁶. Skutečnost zda je poskytování zboží či služeb zpoplatněno, zda tato činnost přináší zisk, resp. jakým způsobem je jejich poskytování financováno, nemá v této souvislosti význam.

Více subjektů tvoří jednu ekonomickou jednotku především tehdy, jestliže jsou navzájem provázány ekonomickými vazbami, uplatňují společnou či koordinovanou obchodní strategii či mají provázané řízení. Za jediný podnik ve smyslu unijního práva hospodářské soutěže tedy může být považováno např. partnerství, jakožto forma podnikání dvou či více fyzických osob, které však samo o sobě nemá právní subjektivitu, stejně jako koncern, skládající se z několika právně samostatných společností. Naopak, tzv. joint venture⁷ nemusí být považován za podnik. Příkladem může být rozhodnutí Komise ve věci IJsselcentrale⁸. V tomto případě došla Komise k závěru, že obchodní společnost NV Samenwerkende Elektriciteitsproduktiebedrijven (dále jen „SEP“), založená a společně vlastněná 4 jinými obchodními společnostmi se sídlem v Nizozemsku, není podnikem ve smyslu soutěžního práva EU. Vzhledem k tomu, že SEP byla společně kontrolována svými vlastníky (a tudíž neurčovala své jednání na trhu samostatně), netvořila dle mínění Komise ekonomickou jednotku.

V případě vlastnický propojených právnických osob, platí, že *„jednání dceřiné společnosti může být mateřské společnosti přičteno, zejména pokud tato dceřiná společnost, přestože má vlastní právní subjektivitu, neurčuje své jednání na trhu autonomně, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jsou jí uděleny mateřskou společností, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vztahy, které tyto dvě právní entity spojují. Je tomu tak proto, že v takové situaci jsou totiž mateřská společnost a její*

⁶ Rozsudek Komise v. Itálie, 118/85, EU:C:1987:283, odst. 7. Nákup sám o sobě však ekonomickou aktivitou není – viz rozsudek ze dne 4. března 2003, Federacion Nacional de Empresas de Instrumentacion Científica, Médica, Tècnica y Dental (FENIN) v Komise, T-319/99 Sb. rozh., EU:T:2003:50 a navazující Rozsudek Federacion Nacional de Empresas de Instrumentacion Científica, Médica, Tècnica y Dental (FENIN) v Komise, C-205/03, EU:C:2006:453

⁷ V zákoně o ochraně hospodářské soutěže je používán pojem „společně kontrolovaný podnik“.

⁸ IJsselcentrale, OJ 1991 L28/32 [1992] 5 CMLR 154

*dceřiná společnost součástí téže hospodářské jednotky, a tudíž (...) vytvářejí jediný podnik*⁹.

Jestliže je dceřiná společnost zcela vlastněna mateřskou společností, uplatňuje se, dle ustálené judikatury, vyvratitelná právní domněnka, že mateřská společnost vykonává na chování dceřiné společnosti (resp. její obchodní politiku) rozhodující vliv. „*Za těchto podmínek tedy postačí (...), aby Komise prokázala, že veškerý kapitál dceřiné společnosti je vlastněn mateřskou společností*“¹⁰. Předložení dalších důkazů prokazujících zapojení mateřské společnosti do protiprávního jednání není vyžadováno. Tato právní domněnka se aplikuje rovněž v případech, kdy mateřská společnost „*vykonává na dceřinou společnost rozhodující vliv nepřímou, prostřednictvím společnosti, která se nachází mezi nimi*“¹¹. Jinými slovy, pokud „*mateřská společnost vlastní 100 % kapitálu prostřední společnosti, která vlastní veškerý kapitál dceřiné společnosti její skupiny*“¹².

Důkazní břemeno směřující k vyvrácení uvedené domněnky leží na mateřské společnosti, která musí prokázat, že se její dceřiná společnost chová na trhu nezávisle. Charakter důkazů, které mohou mateřské společnosti za tímto účelem předložit, není přesně vymezen, dle judikatury unijních soudů je však „*třeba přihlídnout ke všem relevantním skutečnostem (resp. argumentům dotčených společností – pozn. autora) týkajícím se hospodářských, organizačních a právních vazeb*“¹³, které obě společnosti spojují. Dojde-li Komise k závěru, že předložené důkazy pro vyvrácení domněnky výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní politiku dceřiné společnosti nepostačují, je povinna své stanovisko podrobně zdůvodnit.

Vyvratitelnou právní domněnku, která stanoví, že mateřská společnost vykonává na hospodářskou činnost dceřiné společnosti rozhodující vliv, je možné, dle rozsudku Soudního dvora EU ve věci Elf Aquitaine v. Komise, uplatnit i v případě, kdy podíl

⁹ Rozsudek ze dne 27. listopadu 2014, Alstom v. Komise, T-517/09, Sb. rozh., EU:T: 2014:999, body 52 a 53, ale rovněž např. rozsudek Akzo Nobel v. Komise, C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 58, a rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, EU: C:2011:620, bod 54, ,

¹⁰ Rozsudek Alstom v. Komise, bod 9 výše, EU:T: 2014:999, bod 55

¹¹ Rozsudek General Química a další v. Komise, C-90/09 P, EU:C:2011:21, body 86

¹² Ibidem 11, bod 88

¹³ Musil Aleš: Parent Liability Concept – History and Current Development, Antritrust Revue, 2011, č. 2, str. 118

mateřské společnosti na kapitálu společnosti dceřiné sice není 100%, ale této hranici se blíží. V případě menšinového podílu se má za to, že mateřská společnost vykonává na obchodní politiku dceřiné společnosti rozhodující vliv, jestliže „*podíl mateřské společnosti zakládá práva, která překračují rozsah práv obvykle udělovaných menšinovým akcionářům za účelem ochrany jejich finančních zájmů*“¹⁴. Výkon rozhodujícího vlivu na chování dceřiné společnosti musí být Komisí prokázáno¹⁵.

1.2 Odpovědnost za protiprávní jednání podniků v soutěžním právu EU

Vzhledem k tomu, že mezi pojmové znaky podniku ve smyslu soutěžního práva EU nepatří právní subjektivita, musí být v případě, kdy se protiprávního jednání dopustí podnik, který sám o sobě není fyzickou či právnickou osobou, „*odpovědnost za toto porušení práva hospodářské soutěže připsána konkrétní osobě* (či osobám - pozn. autora) *v rámci této jednotky*“¹⁶. Tato skutečnost mimo jiné vyplývá rovněž z čl. 299 Smlouvy o fungování EU, který stanoví, že akty orgánů EU (včetně nařízení Rady č. 1/2003) mohou ukládat peněžité závazky pouze státům a osobám.

Tvoří-li podnik více fyzických nebo právnických osob, uplatňuje se tzv. princip osobní odpovědnosti. Ten vyžaduje, aby u každé osoby, která má, dle rozhodnutí Komise, nést odpovědnost za porušení unijního práva hospodářské soutěže, bylo prokázáno její osobní zapojení do protiprávního jednání. Za porušení soutěžního práva je tedy odpovědná ta osoba (ať už fyzická či právnická), která podnik řídila v době, kdy se protiprávního jednání dopustil.

¹⁴ Rozsudek ze dne 12. července 2011, *Fuji Electric Co. Ltd v. Komise*, T-132/07, Sb. rozh., EU:T:2011:344, bod 183

¹⁵ Jako důkaz může být předložena např. dohoda uzavřená mezi vlastníky dceřiné společnosti ve věci jejího vedení, míra personálního a strukturálního propojení obou společností (zejm. četnost zastoupení zaměstnanců mateřské společnosti na řídicí úrovni dceřiné společnosti, sdílení některých vnitropodnikových útvarů a oddělení), pravomoci vedoucích pracovníků dceřiné společnosti, propojení informačních systémů společností resp. jeho absenci, způsob vypracování a schvalování rozpočtu, rozsah obchodních vztahů, které mezi sebou společnosti udržují (zda je mateřská společnost např. odběratelem či dodavatelem dceřiné společnosti) atd.

¹⁶ Helena Bartáková, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Česká republika: Koncept hospodářské jednotky a odpovědnost za porušení soutěžního práva, k dispozici na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/spravnitrestani/BartakovaHelena.pdf

Nedojde-li k zániku této osoby, není její odpovědnost ovlivněna ani žádnými následnými obchodními operacemi, jako je např. převod části podniku (v případě právnických osob) a zpravidla ani v situaci, kdy tato osoba v době vydání rozhodnutí rozhodující vliv na chování podniku již neuplatňuje.

Jestliže „*právnická osoba odpovědná za provoz podniku přestala poté, co se dopustila protiprávního jednání, právně existovat, nebo v případech vnitřní restrukturalizace skupiny (...) pokud původní provozovatel sice nepřestává právně existovat, ale na dotčeném trhu již nevyvíjí významnou hospodářskou činnost*“¹⁷ používá se tzv. pravidlo hospodářské návaznosti¹⁸, které umožňuje, aby odpovědnost za spáchané protiprávní jednání přešla na osobu, která aktuálně provozuje osobní, hmotné a nehmotné složky, které přispěly k protiprávnímu jednání. Jinými slovy právní nebo organizační změna osoby odpovědné za porušení pravidel hospodářské soutěže „*nemá nutně za následek vytvoření nového podniku, jenž by byl zproštěn odpovědnosti za protiprávní jednání, pokud mezi oběma entitami existuje z hospodářského hlediska totožnost*“¹⁹. Odpovědnost je v těchto případech přičítána novému provozovateli podniku.

¹⁷ Rozsudek ze dne 16. června 2011, SNIA SpA v. Komise, T-194/06, Sb. rozh., EU:T:2011:279, bod 58

¹⁸ Tento pojem je užíván zejména v unijní judikatuře, v některých publikacích je však tuto zásadu rovněž možné najít pod označením ekonomické nástupnictví.

¹⁹ Ibidem 17, bod 56

2 Práva podniků v soutěžním právu EU, subjekty oprávněné k jejich výkonu

2.1 Prameny práva

„Řízení týkající se použití článků 101 a 102 SFEU je upraveno zejména v nařízení Rady č. 1/2003 a dále prováděcím nařízením“²⁰ Komise č. 773/2004. Právní normy obsažené v těchto právních předpisech je však vždy nutné vykládat v souvislosti s judikaturou soudního dvora Evropské Unie (resp. Tribunálu).

Nejvýznamnější výroky unijních soudů ve věcech hospodářské soutěže byly zařazeny do tzv. oznámení (resp. sdělení) Komise – dokumentů, které, přestože nejsou závaznými právními akty²¹, mají pro aplikaci práva EU značný význam. Jejich účelem je zvýšit transparentnost a předvídatelnost řízení vedeném Komisí. Komise v těchto dokumentech konkretizuje pravidla stanovená v nařízeních, blíže vysvětluje postupy, které bude v řízení zachovávat a informuje o tom, z jakých kritérií bude ve své rozhodovací činnosti vycházet. V souvislosti s právy podniků v řízeních ve věcech hospodářské soutěže patří mezi nejvýznamnější Oznámení Komise o pravidlech přístupu do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004 (dále jen „Oznámení o přístupu do spisu“), Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU (dále jen „Oznámení o osvědčených postupech“). S ohledem na posilování postavení tzv. úředníků pro slyšení, a to zejména v rámci kontradiktorní fáze řízení, je nutné mezi prameny unijního práva hospodářské soutěže

²⁰ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 3

²¹ Na druhou stranu, jak vyplývá např. z rozsudku ze dne 17. prosince 1991 Hercules Chemicals v. Komise, T-7/89, Sb. rozh., EU:T:1991:7, odst. 53, nebo rozsudku ze dne 3. dubna 2003 Babyliiss v. Komise, T/114/02, Sb. rozh., EU:T:2003:100, odst. 143, je Komise povinna zachovávat závazky, které na sebe v oznámení dobrovolně převzala – jinými slovy, vydáním a publikací oznámení Komise omezuje práva poskytnutá jí právními předpisy, a (za předpokladu, že toto oznámení není v rozporu s ustanoveními Smluv nebo sekundárních právních předpisů) je proto povinna dodržovat pravidla v tomto dokumentu stanovená.

zařadit rovněž Rozhodnutí předsedy Evropské komise o mandátu úředníka pro slyšení v určitých řízeních ve věcech hospodářské soutěže (dále jen „Rozhodnutí o mandátu úředníka pro slyšení“).

2.2 Práva podniků v řízení o porušení soutěžního práva EU, jejich podstata a význam, a subjekty oprávněné k jejich výkonu

2.2.1 Práva podniků v řízení o porušení unijního práva hospodářské soutěže, jejich podstata a význam

Odpovědnost za vymáhání unijního práva hospodářské soutěže nese Evropská komise (v jejím rámci pak Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž) a národní orgány pro hospodářskou soutěž jednotlivých členských států. Pro účinný výkon této funkce poskytuje právo EU příslušným orgánům rozsáhlý soubor pravomocí, jako např. právo požadovat informace, právo provádět šetření v obchodních prostorách a za určitých okolností i v neobchodních prostorách podniků atp. Práva podniků tedy fungují jako systém brzd a protiváh ve vztahu k rozsáhlým oprávněním Komise a dalších orgánů pro hospodářskou soutěž. Porušení těchto práv může být důvodem pro prohlášení rozhodnutí Komise za neplatné, podle čl. 263 SFEU. Unijní soudy v takovém případě zkoumají, zda porušení práv podniků mohlo ovlivnit platnost konečného rozhodnutí Komise v dané věci.

Řízení pro domnělé porušení soutěžního práva EU vedené Komisí má v souladu s čl. 23 odst. 5 nařízení Rady č. 1/2003 administrativní povahu. Mezi základní zásady řízení patří zásada inkviziční, pro zahájení řízení se uplatní zásada oficiality modifikovaná zásadou oportunity, při získávání podkladů pro rozhodování převládá zásada vyšetřovací, což však nevylučuje spolupráci členských států či navrhování a předkládání důkazních prostředků účastníky řízení.

V průběhu řízení musí být zachovány základní principy práva EU, resp. základní práva a svobody zaručené zejména Listinou základních práv EU, resp. Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod²². Zachováno tedy musí být zejména:

- právo na spravedlivý proces²³
- právo na respektování soukromého a rodinného života²⁴
- právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin²⁵
- zásada zachování důvěrnosti komunikace s právním zástupcem²⁶
- zásada proporcionality²⁷
- zásada řádné správy²⁸

²² Vztah mezi Listinou základních práv EU a Úmluvou o ochraně základních práv a svobod je upraven v čl. 52 odst. 3 a čl. 53 Listiny základních práv EU. Dle těchto ustanovení platí, že pokud „*listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva. Toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu.*“ Současně „*žádné ustanovení této listiny nesmí být vykládáno jako omezení nebo narušení lidských práv a základních svobod, které v oblasti své působnosti uznávají právo Unie, mezinárodní právo a mezinárodní smlouvy, jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy, včetně Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a ústavy členských států.*“

²³ Soudní dvůr EU konstatoval, že právo na spravedlivý proces představuje základní princip unijního práva v rozsudku Hoffmann-La Roche & Co. AG v. Komise, 85/76, EU:C:1979:36, odst. 9. Právo na spravedlivý proces je garantováno rovněž v čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 41 Listiny základních práv EU

²⁴ Toto právo garantuje ochranu vůči svévolným a nepřiměřeným zásahům veřejné moci do sféry soukromé činnosti fyzické nebo právnické osoby. Viz např. rozsudek Hoechst AG v. Komise, 46/87 a 227/88, EU:C:1989:337, bod 19 a rozsudek Roquette Frères SA, C-94/00, EU:C:2002:603, bod 27, garantováno rovněž čl. 8 EÚLP a čl. 7 Listiny základních práv EU

²⁵ Viz např. rozsudek Gutmann v. Komise CEEA, 18/65 a 35/65, EU:C:1967:6, str. 66, zakotveno rovněž v čl. 4 odst. 1 protokolu č. 7 EÚLP, čl. 50 Listiny základních práv EU

²⁶ Rozsudek AM & S Europe Limited v. Komise, 155/79, EU:C:1982:157, bod 19. Dále rovněž čl. 41 odst. 2 písm. b) Listiny základních práv EU.

²⁷ Zásada proporcionality vyžaduje, aby akty orgánů EU nepřekračovaly meze toho, co je vhodné nezbytné k dosažení sledovaného cíle – viz např. rozsudek ze dne 19.června 1997, Air Inter v. Komise, T-260/94, Sb. rozh., EU:T:1994:265, bod 144.

²⁸ V souvislosti s řízením ve věcech hospodářské soutěže zásada řádné správy vyžaduje zejména, povinnost pečlivě a nestranně zkoumat všechny relevantní aspekty jednotlivého případu – viz např. rozsudek ze dne 24. ledna 1992, La Cinq v. Komise, T-44/90, Sb. rozh., EU:T:1992:5, bod 86 a rozsudek ze dne 20. března 2002, ABB Asea Brown Boveri Ltd v. Komise, T-31/99, Sb. rozh., EU:T:2002:77, bod 99. Tato zásada je zakotvena rovněž v čl. 41 Listiny základních práv EU. S principem řádné správy souvisí i institut tzv. Evropského veřejného ochránce práv. Ve věci Intel v. Komise (v současné době je tento případ projednáván SDEU pod č. C-413/14 P) např. veřejný ochránce práv shledal pochybení Komise, kterého se dopustila tím, že nepořídila zápis z ústního slyšení představitelů jednoho z výrobců, kterému společnost Intel poskytovala slevy za převážný nebo výhradní nákup centrálních procesových jednotek. – viz <http://www.ombudsman.europa.eu/press/release.faces/cs/4403/html.bookmark> (staženo

- zásada zákonnosti²⁹
- princip legitimních očekávání³⁰
- zásada rovnosti před zákonem³¹

Právo na spravedlivý proces vyžaduje, aby Komise postupovala v řízení spravedlivě, nestranně a objektivně, zahrnuje rovněž zásadu presumpce nevinny, právo na obhajobu a právo na vydání rozhodnutí v přiměřené době. Dle některých teorií zahrnuje právo na spravedlivý proces (v rámci presumpce nevinny) rovněž právo odepřít výpověď jestliže by se tím osoba vystavila nebezpečí trestního stíhání (dále také jako „zákaz sebeobviňování“). Unijní soudy však zákaz sebeobviňování obvykle považují za jeden z projevů práva na respektování soukromého a rodinného života.

Obecně lze říci, že většina práv podniků, která jsou výslovně zakotvena v Nařízení Rady č. 1/2003, jsou projevem práva na obhajobu a práva na ochranu soukromého a rodinného života. V případě práva na obhajobu se jedná zejména o právo být slyšen (ať už ve formě písemné odpovědi na prohlášení o námitkách nebo ve formě ústního slyšení), právo na přístup do spisu a právo na ochranu důvěrnosti korespondence s právním zástupcem a konzultace s ním.

Právo na ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromí je pak garantováno především čl. 20 odst. 7 a 8 a čl. 21 Nařízení Rady č. 1/2003 a zárukou zachování

dne 30.3.2015)

²⁹ Tato zásada „vyžaduje jasnost a přesnost všech předpisů EU, především pokud ukládají či umožňují uložit sankce, aby tak dotčené osoby mohly jednoznačně rozpoznat svá práva a povinnosti, které z nich vyplývají, a aby mohly následně přijmout odpovídající opatření.“ - rozsudek ze dne 27. září 2006 Jungbunzlauer AG v. Komise, Věc T-43/02, Sb. rozh., EU:T:2006:270, bod 71. Dále čl. 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 49 Listiny základních práv EU

³⁰ „Právo domáhat se ochrany legitimního očekávání se vztahuje na každého jednotlivce, který se nalézá v situaci, z níž vyplývá, že u něj správa Společenství vzbudila důvodná očekávání. Zjištění způsobilá vzbudit důvodná očekávání jsou tvořena, bez ohledu na formu, ve které jsou sdělena, přesnými, nepodmíněnými a shodujícími se informacemi z oprávněných a spolehlivých zdrojů. Naproti tomu se nikdy nemůže dovolávat porušení této zásady, pokud neexistují konkrétní ujištění, která by mu správa poskytla.“ – rozsudek AJD Tuna Ltd proti Direttur tal-Agricoltura u s-Sajd a Avukat Generali (rozhodnutí o předběžné otázce), C-221/09, EU:C:2011:153, body 71 a 72

³¹ Např. rozsudek Sermide v Cassa conguaglio zucchero, 106/83, EU:C:1984:394, bod 28, čl. 20 Listiny základních práv EU, čl. 14 E*ULP. Ve věcech hospodářské soutěže je však tento princip nejčasněji zmiňován v souvislosti s ukládáním pokut za protiprávní jednání, resp. s jejich výší.

důvěrnosti informací. Dle judikatury unijních soudů lze rovněž usuzovat, že od tohoto práva rovněž odvozuji princip zákazu sebeobviňování. O všech těchto právech bude podrobně pojednáno v následující kapitole.

2.2.2 Subjekty oprávněné k výkonu práv podniků

Jak vyplývá z předchozí části, práva, která jsou podnikům v řízení vedeném pro domnělé porušení unijního práva hospodářské soutěže přiznána, vychází ze základních principů práva EU a základních práv a svobod. Jejich účelem je garantovat jejich zachování, resp. vytvářet rovnováhu těmito mezi základními právy a svobodami a pravomocemi Evropské komise.

Dle judikatury unijních soudů, jsou tato práva přiznána podnikům, tedy ekonomickým jednotkám, které nemusí mít jako celek právní subjektivitu. Je tedy nutné uvážit, kdo je v takovýchto případech oprávněn práva jménem podniku vykonávat.

Čl. 34 EÚLP stanoví, že „*soud (míněno Evropský soud pro lidská práva – pozn. autora) může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly.*“ Práva zaručená EÚLP tedy mohou vykonávat jak fyzické, tak právnické osoby (s výjimkou veřejnoprávních korporací). Obdobně se vyjadřuje Listina základních práv EU, která přiznává většinu zde uvedených práv „každému“, tedy každé fyzické či právnické osobě³². S ohledem na tato ustanovení tedy usuzují, že práva

³² Výjimkou je zejména „*aktivní a pasivní volební právo do Evropského parlamentu a v komunálních volbách (čl. 39-40) a diplomatická a konzulární ochrana (čl. 46). Naopak jiná z práv občanů se vztahují i na “každou fyzickou nebo právnickou osobu s bydlištěm nebo registrovaným sídlem (siège statutaire) v členském státě”;* jde o právo na přístup k dokumentům, právo obracet se na ombudsmana EU a petiční právo (čl. 42-44).“ - Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc., PF UK, Praha: Vztah Evropské úmluvy o lidských právech a evropského práva, str. 6, k dispozici na:

<http://www.cak.cz/assets/files/283/VztahEvropskeUmluvyEvropskehoPrava.rtf>

podniků v řízení ve věcech hospodářské soutěže mohou vykonávat všechny fyzické či právnické osoby, které tvoří podnik, proti němuž je řízení vedeno.

3 Vyšetřovací pravomoci Komise a práva podniků s nimi související

V následující části mé diplomové práce se budu podrobně věnovat jednotlivým právům, která jsou podnikům v průběhu řízení o domnělém porušení čl. 101 a 102 SFEU přiznána. Pozornost budu věnovat zejména podmínkám jejich vzniku a možnosti uplatnění, jejich významu v komparaci s oprávněními Komise (resp. jiných dozorových orgánů) a pak samozřejmě jejich limitům a výjimkám z nich.

Řízení vedené Evropskou komisí pro domnělé porušení soutěžního práva EU se dělí na dvě rozdílné, po sobě následující fáze, a to fázi předběžného šetření a tzv. kontradiktorní fázi. Fáze předběžného šetření, „*kteřá trvá až do vydání tzv. prohlášení o námitkách, má Komisi umožnit shromáždit veškeré relevantní skutečnosti potvrzující či vyvracející existenci protiprávního jednání*“³³ a zaujmout k nim stanovisko. Kontradiktorní fáze pak „*má Komisi umožnit, aby se s konečnou platností vyslovila k vytýkanému protiprávnímu jednání*“³⁴. K vydání rozhodnutí je však možné přikročit až poté, co je podnikům plně umožněn výkon jejich práva na obhajobu.

Z pohledu práv podniků je tedy významnější právě kontradiktorní fáze řízení, protože až na jejím počátku je „*dotčená entita prostřednictvím oznámení námitek informována o všech podstatných skutečnostech, o které se Komise v této fázi řízení opírá*“³⁵. Za jistých okolností může být výkon práva na obhajobu dokonce zcela omezen na tuto fázi řízení. Jedná se o např. situace, kdy Komise na základě skutečností zjištěných v průběhu předběžného šetření rozšíří počet podniků, které se dle jejího názoru protiprávního jednání účastnily. Jestliže Komise neadresovala podniku před vydáním oznámení o námitkách žádné vyšetřovací opatření a podniku je současně v průběhu kontradiktorní fáze poskytnut dostatečný prostor pro výkon práva na obhajobu, není Komise povinna podnik před vydáním prohlášení o námitkách upozornit na probíhající řízení ani podezření, která jsou vůči němu shledána.

³³ Rozsudek *Elf Aquitaine SA v. Komise*, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 113

³⁴ *Ibidem* 33

³⁵ *Ibidem* 33, bod 115

Je však nutné zdůraznit, že uvedený postup je možné použít pouze za předpokladu, že Komise neučiní vůči podniku žádná vyšetřovací opatření. Vzhledem k rozsáhlým oprávněním Komise jsou totiž přijatá vyšetřovací opatření často rozhodná pro získání důkazů o protiprávním jednání. Pokud by tedy v této situaci nebylo podniku umožněno vykonávat právo na obhajobu dříve, než obdrží prohlášení o námitkách, mohlo by být toto právo nenapravitelně narušeno.

„Co se týče fáze předběžného šetření, Soudní dvůr upřesnil, že tato fáze začíná běžet od data, kdy Komise při výkonu pravomocí, které jí svěřil unijní zákonodárce, přijme opatření, která zahrnují výtku, že došlo k protiprávnímu jednání, a která mají významné dopady na situaci podezřelých entit.“³⁶

„Vyšetřovací pravomoci Evropské komise v oblasti zjišťování skutkového stavu jednání narušujících soutěž (...) jsou upraveny v hlavě V. Nařízení č. 1/2003, a to především v čl. 17 až 22 tohoto nařízení.“³⁷ Komise je dle uvedených ustanovení oprávněna provádět šetření určitých hospodářských odvětví, vyžádat si od podniků veškeré nezbytné informace, dotazovat se každé fyzické či právnické osoby, která s tím projeví souhlas, provádět místní šetření v obchodních prostorách podniků a v určitých případech i jiných prostorách. O jednotlivých vyšetřovacích opatřeních a právech podniků s nimi souvisejících bude dále.

3.1 Žádosti o informace a právo nevypovídat ve vlastní neprospěch

„Za účelem plnění povinností svěřených jí Nařízením Rady č. 1/2003 si může Komise prostou žádostí nebo rozhodnutím vyžádat od podniků a jejich sdružení veškeré nezbytné informace.“³⁸ Žádost resp. rozhodnutí musí vymezovat účel a právní důvod (tj. s přiměřenou určitostí identifikovat domnělé porušení čl. 101 nebo 102 SFEU – pozn. autora), obsahovat specifikaci požadovaných informací, lhůty, v nichž mají být

³⁶ Rozsudek Elf Aquitaine SA v. Komise, C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 114

³⁷ FIALA, Tomáš. Vyšetřovací pravomoci Evropské komise a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže z pohledu ochrany základních práv a svobod. Právní rozhledy, 2007, ročník 15, č. 21, s. 775-780., str. 776

³⁸ Čl. 18 odst. 1 Nařízení Rady č. 1/2003

poskytnuty a sankce za poskytnutí nesprávných či zavádějících informací³⁹. V rozhodnutí musí být navíc uvedena i „informace o oprávnění podat proti takovému rozhodnutí žalobu na neplatnost, a rovněž sankce pro odepření poskytnutí informace⁴⁰“.

„Jako „nezbytné“ jsou pak podle rozsudků SD EU ve věci SEP v. Komise⁴¹ a Orkem v. Komise⁴² chápány ty informace, jejichž vztah k domnělému porušení soutěžního práva EU je takového druhu, že Komise může v době vydání žádosti oprávněně předpokládat jejich význam pro prošetření existence tohoto údajného protiprávního jednání, určení jeho rozsahu, doby trvání či podniků, kteří se jej dopustili. Nezbytnost informace je tedy vždy posuzována s ohledem na účel v žádosti vymezeném.“

Podniky, kterým jsou žádosti o informace adresovány, jsou povinny poskytnout Komisi veškeré informace vztahující se k předmětu vyšetřování, a to i pokud by mohly být použity k prokázání jeho protiprávního jednání nebo porušení evropského práva hospodářské soutěže ze strany jiného podniku. V této souvislosti však SD EU v případě Orkem rovněž uvedl, že žádost o informace nesmí podnikům bránit v uplatňování práv na obranu. Při posuzování zda je podnik povinen požadované informace poskytnout anebo zda je této povinnosti díky k uplatnění svých práv na obranu zproštěn, je rozhodující charakter otázek vznesených Komisí. Konkrétně v tomto judikátu SD EU konstatoval, že např. požadavek na poskytnutí informací o jakémkoli uplatňovaném způsobu či metodě umožňující stanovit svým účastníkům podíl na trhu nebo metody usnadňující kontrolu dodržování určených kvót by podnik v podstatě donutil k doznání o účasti na protiprávním jednání, jehož existenci se Komise snaží prokázat. Tím by došlo k přílišnému narušení práv na obranu přiznaných podnikům, resp. konkrétně k porušení práva nevypovídat ve vlastní neprospěch, a proto jsou v tomto případě oprávněni tyto informace Komisi neposkytnout⁴³.

³⁹ TOMICOVÁ Jana: Pravomoci a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Diplomová práce, 2009, str. 26

⁴⁰ TICHÝ Luboš, ARNOLD Rainer, SVOBODA, Pavel, ZEMÁNEK Jiří. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C.H.BECK, 2006. 879 s. ISBN 80-7179-430-9, str. 578-579

⁴¹ Rozsudek NV Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) v. Komise., C-36/92 P, EU:C:1994:205 odst. 25

⁴² Rozsudek Orkem v. Komise, 374/87, EU:C:1989:387, odst. 15

⁴³ Ibidem 39, str. 26 a 27

Podle tohoto rozhodnutí a na něj navazující judikatury jsou tedy podniky povinny aktivně spolupracovat při šetření. Podnik sice nemusí vypovídat ve vlastní neprospěch a přiznat porušení pravidel hospodářské soutěže, to však neznamená, že soutěžní právo uznává absolutní „právo nevypovídat“. Přiznání takového práva by totiž podstatně narušilo možnost Komise účinně prosazovat právo Evropské unie.

Nepřípustné jsou tedy otázky, „*kterými by byl podnik veden k připuštění existence protiprávního jednání, které má být prokázáno Komisí*“⁴⁴, avšak, „*právo nevypovídat ve svůj neprospěch se nevztahuje na informace, které existují nezávisle na vůli podezřelého, jako jsou dokumenty. Takové dokumenty mohou být požadovány a mohou být použity jako důkazní prostředky (např. se jedná o zdokumentované informace týkající se interních procesů a rozhodování podniku a používané v této souvislosti - marketingové nebo cenové strategie.) Přestože takové dokumenty mohou vést k odhalení kartelové dohody nebo jednání ve shodě, není jejich předložení samo o sobě výpovědí v neprospěch dotčené osoby.*“⁴⁵ Navíc je nutné zdůraznit, že podniky mají v rámci řízení před Komisí možnost vyjádřit se ke skutečnostem a dokumentům, o něž Komise opírá konstatované porušení evropského soutěžního práva a může tak tedy prokázat, že předložené dokumenty mají jiný smysl než ten, který jim Komise přisuzuje.

V judikátu Komise v. SGL Carbon⁴⁶ se v souvislosti se zákazem vypovídat ve svůj neprospěch Soudní dvůr EU vyjádřil rovněž k otázce, zda lze do tohoto práva zahrnout jednání, jímž podnik upozornil ostatní účastníky (domnělého) kartelu na připravované šetření Komise. V tomto případě se Komise domnívala, že k takovému upozornění ze strany podniku došlo, a proto si vyžádala mj. jména podniků, které byly na možnost zahájení vyšetřovacích úkonů Komise proti nim upozorněny.

Podle Generálního advokáta i Soudního dvora EU překročila Komise touto svou žádostí své vyšetřovací oprávnění a vzhledem k právu nevypovídat ve svůj neprospěch přiznaným mu právem Evropské unie, nebyl podnik povinen na tuto otázku odpovídat. Takové jednání nepředstavuje dle Generálního advokáta „*specifické a samostatné*

⁴⁴ Rozsudek Orkem v. Komise, 374/87, EU:C:1989:387, bod 35

⁴⁵ Stanovisko Generálního advokáta L. A. Geelhoeda přednesené dne 19. ledna 2006 k věci č. C 301/04 P, Komise Evropských společenství proti SGL Carbon AG, bod 66

⁴⁶ Rozsudek Komise v. SGL Carbon AG, C-301/04 P, EU:C:2006:432

*protiprávní jednání, ale chování, které zvyšuje závažnost původního protiprávního jednání, které je možné zohlednit jako přitěžující okolnost při stanovení pokuty*⁴⁷.

Komise tedy musí nejprve prokázat původní protiprávní jednání a následně (chce-li toto jednání vzít v úvahu při určení výše pokuty) i tuto přitěžující okolnost. Otázka Komise, zda k takovému jednání došlo, se tedy netýká objektivních skutečností a je v rozporu se zákazem sebeobviňování.

V odborné literatuře lze rovněž nalézt názory, že současný přístup soudů Evropské unie je v nesouladu s aktuální judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutími ve věci Saunders v. Spojené království⁴⁸ a J. B. v. Švýcarsko⁴⁹). Osobně se však domnívám, že judikaturu ESLP nelze v tomto případě aplikovat. Závěry ESLP týkající se práva nevypovídat ve svůj neprospěch není možné bez dalšího vztáhnout na právnické osoby. Tomu ostatně odpovídá i situace v řadě členských států EU, ale např. i v Spojených státech amerických (dále také jako „USA“), jejichž právní řád společně neumožňuje „dovolávat se pátého dodatku ústavy, který stanoví že „nikdo nemůže být nucen svědčit ve svůj neprospěch v jakékoli trestní věci“⁵⁰. Navíc, ani právo nevypovídat ve svůj neprospěch tak, jak je formulováno ESLP není právem absolutním⁵¹. Samozřejmě, v případě, kdy by podnikem podezřelým z jednání porušujícího pravidla hospodářské soutěže EU byl subjekt, který není právnickou osobou či jejich uskupením, ale např. sdružením fyzických osob bez právní subjektivity, bylo by zřejmě nezbytné tento přístup přehodnotit.

3.2 Místní šetření

3.2.1 Šetření v prostorách podniků

Podle čl. 20 Nařízení č. 1/2003 jsou úředníci Komise oprávněni provádět šetření přímo v prostorách podniků. V průběhu šetření jsou zmocnění zástupci Komise oprávněni:

⁴⁷ Rozsudek Komise v. SGL Carbon AG , C-301/04 P, EU:C:2006:432, bod 75

⁴⁸ Rozsudek ESLP ze dne 17.12.1996 ve věci Saunders proti Spojenému království, stížnost č. 19187/91

⁴⁹ Rozsudek ESLP ze dne 3. 8. 2001 ve věci J. B. v. Švýcarsko, stížnost č. 31827/96

⁵⁰ Stanovisko Generálního advokáta L. A. Geelhoeda přednesené dne 19. ledna 2006 k věci č. C 301/04 P, Komise Evropských společenství proti SGL Carbon AG, bod 63

- „vstupovat do všech prostor, na pozemky a do dopravních prostředků podniků a jejich sdružení“⁵² „existuje-li oprávněné podezření, že jsou zde uchovány účetní knihy či jiné záznamy vztahující se k předmětu šetření“⁵³
- nahlížet do účetních knih a ostatních obchodních záznamů, bez ohledu na to, v jaké formě jsou uloženy a pořizovat si z nich kopie či výpisy
- „pečetiti jakékoli podnikatelské prostory a účetní knihy nebo záznamy po dobu a v rozsahu, které jsou pro kontrolu nebytné“⁵⁴
- „žádat každého zástupce či zaměstnance podniku nebo jejich sdružení o vysvětlení skutečností nebo dokumentů týkajících se předmětu a účelu kontroly a zaznamenávat odpovědi“⁵⁵.

Místnímu šetření se tedy podnik může podrobit dobrovolně, v případě je však povinen poskytnout úředníkům Komise „všechny požadované dokumenty, a to úplné podobě“⁵⁶. „Jakákoli překážka i dočasná bránící úředníkům Komise vykonávat své pravomoci může být považována za odmítnutí podrobit se šetření.“⁵⁷ „Zmocnění zástupců Komise musí vymezovat předmět a účel kontroly (nikoli výčet objektů, v nichž Komise zamýšlí šetření provést) a sankce, které je možné uložit v případě, že požadované záznamy jsou předloženy jako neúplné nebo jsou-li vysvětlení poskytnutá zástupci či zaměstnanci podniku nesprávná či zavádějící“⁵⁸.

⁵² Nařízení Rady č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy o ES. ÚV L 1, 04.01.2003, s.1-25., čl. 20, odst. 2 písm. a)

⁵³ BAEL, Ivo Van, BELLIS, Jean-François. The Competition law of the European community. Fourth edition. Hague: Kluwer Law International, 2004. 1682 s. ISBN 90-411-2309-1., str. 1056

⁵⁴ Nařízení Rady č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy o ES. ÚV L 1, 04.01.2003, s.1-25. čl. 20, odst. 2, písm. d)

⁵⁵ ibidem, čl. 20 odst. 2 písm. e) - podle bodu 25 preambule Nařízení č. 1/2003 by tato doba obvykle neměla přesáhnout 72 hodin

⁵⁶ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 103, str. 104

⁵⁷ BAEL, Ivo Van, BELLIS, Jean-François. The Competition law of the European community. Fourth edition. Hague: Kluwer Law International, 2004. 1682 s. ISBN 90-411-2309-1., str. 1057

⁵⁸ TOMICOVÁ Jana: Pravomoci a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Diplomová práce, 2009, str. 28

Rozhodnutí, které podniku ukládá povinnost umožnit provedení místního šetření, musí dále stanovit i datum zahájení šetření, uvést sankce⁵⁹ za nepodrobení se šetření, poskytnutí nesprávné či zavádějící odpovědi na otázky zástupců Komise, porušení pečeti atp., a právo podat proti rozhodnutí žalobu. „Rozhodnutí podléhá přezkumu pouze ze strany unijních, nikoliv národních soudů.“⁶⁰, přezkum „může být navíc uskutečněn až ex post, nikoli před uskutečněním šetření“⁶¹. „V případě vyhovění žalobě a prohlášení rozhodnutí o povinnosti podrobit se šetření za neplatné, nesmí být záznamy či vyjádření v neprospěch podniku získaná v jeho průběhu použity v řízení o domnělém porušení soutěžního práva Evropské unie.

Ve zmocnění či rozhodnutí opravňující k provedení šetření musí být uvedeny i skutečnosti, které má Komise v úmyslu v průběhu kontroly prošetřit. Pravomoci zmocněnců Komise se totiž vztahují pouze na ty obchodní záznamy, které se vztahují k předmětu šetření. Komise však není povinna zpřístupnit podniku všechny informace, které se jí dosud o domnělém porušení práva hospodářské soutěže EU podařilo získat.

V případě spolupráce podniku s Komisí, a to jak v šetření vykonávaného na základě písemného zmocnění, tak rozhodnutí Komise, zmocněné osoby sice mohou vykonávat pravomoci svěřené jim čl. 20 odst. 1 Nařízení č. 1/2003, nicméně si nesmí vynutit přístup do prostor podniku násilím ani provádět prohlídku bez svolení vedení společnosti. To však neplatí, odmítá-li podnik spolupráci poskytnout“⁶².

Při výkonu této své pravomoci je Komise vždy povinna respektovat právo na respektování soukromého a rodinného života. Jak vyplývá z např. z rozhodnutí ESLP ve věci Societé Colas⁶³, ve kterém se několik francouzských společností, domáhalo označení „šetření provedeného francouzskými orgány pro podezření z uzavření

⁵⁹ Viz čl. 23 a 24 Nařízení č. 1/2003

⁶⁰ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 103, poznámka pod čarou č. 514

⁶¹ RAUS, David. Šetření v obchodních prostorách soutěžitelů - je třeba předchozího souhlasu soudu? Právní rozhledy, 2007, ročník 15, č. 24, s. 895-901., str. 899

⁶² TOMICOVÁ Jana: Pravomoci a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Diplomová práce, 2009, str. 29

⁶³ VĚC 37971/97 SOCIÉTÉ COLAS EST AND OTHERS v. Francie. Rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002.

*zakázané dohody*⁶⁴ za nezákonné pro porušení jejich práva na respektování obydlí zaručeného čl. 8 odst. 1⁶⁵ EÚLP, toto právo se vztahuje rovněž na ochranu sídla, pobočky nebo jiných obchodních prostor právnických osob. Omezení výkonu tohoto práva je tedy možné pouze na základě zákona a je-li to nezbytné v obecném zájmu uznávaném Uníí či pro ochranu práv a svobod druhých.

„Komise sama nedisponuje žádnými donucovacími oprávněními, a proto v případě, že se dotčený podnik odmítne šetření podrobit, mají členské státy povinnost poskytnout Komisi pověřeným osobám nezbytnou pomoc. Vyšetřovací úkony v tomto případě provádí sami zástupci národních soutěžních úřadů, a to podle svého národního práva.“⁶⁶ V tomto případě tedy může být, jestliže je to vyžadováno dle vnitrostátního práva, i k šetření v obchodních prostorách nezbytné povolení soudu. To je potvrzeno i čl. 20 odst. 7 Nařízení č. 1/2003⁶⁷.

Vnitrostátní „soudy jsou však oprávněny přezkoumávat pouze autentičnost předmětného rozhodnutí Komise, a zda se nejedná o rozhodnutí svévolné či nepřiměřené. Nesmí však zpochybnit nezbytnost kontroly ani požadovat informace ze spisu Komise nebo dokonce zaslání celého spisu. Zákonnost rozhodnutí Komise může přezkoumat pouze unijní soudnictví.“⁶⁸

Jak je uvedeno v „rozsudku SD ve věci *Roquette Frères*⁶⁹ je ve vztahu k vyloučení svévolnosti povinností Komise seznámit národní soud se skutečnostmi, ze kterých

⁶⁴ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 105

⁶⁵ čl. 8 EÚLP stanoví: (1) Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. (2) Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

⁶⁶ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 101

⁶⁷ Pokud pomoc poskytnutá členským státem, na jehož území má být kontrola podle čl. 20 Nařízení č. 1/2003 provedena, „vyžaduje podle vnitrostátních předpisů povolení soudu, musí být o takové povolení požádáno. O takové povolení lze žádat také jako o předběžné opatření.“ – (77), čl. 20 odst. 7

⁶⁸ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 103

⁶⁹ VĚC C-94/00 *Roquette Frères SA v Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes v. Komise*. [2002] ECR I-9011, rozsudek ESD ze dne 22. října 2002. Řízení o

vyplývá, že má dostatek informací a důkazů (které poskytují dostatečný základ pro podezření podniku z porušení soutěžního práva.⁷⁰ Komise však, v této souvislosti, nemusí uvést povahu důkazů, na nichž své podezření zakládá (zda se jedná např. o stížnost, svědectví apod.) a rovněž je oprávněna zachovat anonymitu jejich zdrojů. „Ve vztahu k přiměřenosti zamýšlených opatření musí Komise národní soud přesvědčit, že jsou potřebná k úspěšnému vyšetření daného protisoutěžního deliktu a nepředstavují nesnesitelný zásah do práv předmětného podniku. Komise musí soud informovat o charakteru údajného protiprávního jednání, důkazech, které hledá a jejich vztahu k případu⁷¹, i o oprávněních, které hodlá využít⁷². „Při rozhodování o přiměřenosti musí soud přihlédnout i k závažnosti domnělého deliktu, povaze zapojení předmětného podniku v něm a významu hledaných důkazů. Je-li údajné narušení soutěže natolik malé či míra pravděpodobného zapojení podniku tak omezená, že by byl zásah do soukromí způsobený šetřením očividně nepřiměřený či nesnesitelný, je soud oprávněn povolení k šetření neudělit.“⁷³ Nejsou-li tyto skutečnosti soudu sděleny v dostatečné míře, musí žádat jejich doplnění, „není však oprávněn žádost bez dalšího zamítnout“⁷⁴.

Stanovení podmínek poskytování pomoci úředníkům Komise je právem každého členského státu, nejde však podle mínění SDEU v případě Hoechst v. Komise⁷⁵ o právo neomezené, členské státy jsou současně povinny, při zachování obecných principů práva EU, zajistit efektivnost postupu Komise. Pravomoci svěřené Komisi nařízením provádějícím čl. 101 a 102 SFEU jí mají umožnit kontrolu dodržování pravidel hospodářské soutěže na společném trhu a tak přispívat k dosažení cílů EU. Povinností

předběžné otázce: Cour de cassation - Francie., odst. 39 - 93

⁷⁰ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 101-102

⁷¹ není však povinna omezit své šetření pouze na ty dokumenty, které byla předem schopna označit - (45), odst. 27, viz dále

⁷² PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5., str. 101-102

⁷³ TOMICOVÁ Jana: Pravomoci a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, Diplomová práce, 2009, str. 31

⁷⁴ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 103

⁷⁵ VĚC 46/87 a 227/88 Hoechst AG v. Komise.[1989] ECR 2859, rozsudek ESD ze dne 21. září 1989., odst. 25 a 33

členských států je pak přijmout všechna vhodná opatření ke splnění povinností vyplývajících z práva EU a zejména se zdržet jednání, které by mohlo ohrozit dosažení cílů Evropské Unie.

Přestože je podnik oprávněn žádat, aby byly místnímu šetření přítomni jeho právní zástupci, jejich nepřítomnost není důvodem pro jeho neprovedení či odložení ani nenarušuje jeho platnost. „*Požadavek na odložení šetření z důvodu nepřítomnosti zmocněného zástupce nebo právního zástupce může být chápán i jako odmítnutí podřídit se kontrole.*“⁷⁶ V praxi jsou zástupci Komise ochotni vyčkat na přítomnost právního zástupce podniku nejvýše 30 minut, a to pouze na předpokladu, že je jim v průběhu této doby umožněno volně se pohybovat po obchodních prostorách a minimalizovat tak možnost zničení záznamů. Jestliže jsou právní zástupci podniku v obchodních prostorách přítomni, je jakýkoliv odklad zahájení šetření vyloučen. Snaha podniku neoprávněně odložit zahájení šetření či přístup do některých prostor je postihována pokutou.

V současné době je cílem šetření, v souladu s pokyny Komise pro provádění místního šetření vydanými v roce 2013, zejména získání přístupu do informačního systému vyšetřovaného podniku. Zástupci Komise jsou oprávněni např. blokovat e-mailové účty jednotlivých zaměstnanců, vyžadovat přístup k mobilním telefonům, přenosným počítačům (iPadům, notebookům), datovým úložištím, USB klíčům a dalším zařízením zaměstnancům a po dobu šetření je zadržet resp. si pořídit kopii obsažených dat, odpojit počítače od vnitropodnikové sítě a ve výjimečných případech (zejména jsou-li záznamy šifrovány) rovněž vyjmout pevné disky.

Nepodaří-li se v průběhu místního šetření prozkoumat veškerá Komisí vybraná data z informačního systému podniku, jsou záznamy, které nebyly Komisí dosud prozkoumány, umístěny do zapečetěné obálky. Právní zástupci podniku jsou následně přizváni k jejímu následnému otevření a průzkumu zbylých dat. Není-li místní šetření ukončeno v průběhu jednoho dne, jsou prostory podniků zapečetěny. Zaměstnanci

⁷⁶ BAEL, Ivo Van, BELLIS, [Jean-François](#). *The Competition law of the European community*. Fourth edition. Hague: Kluwer Law International, 2004. 1682 s. ISBN 90-411-2309-1., str. 1058

podniku nesmí do zapečetěných prostor vstupovat. Za porušení pečeti, a to i v případě kdy je neúmyslné či náhodné, jsou ukládány pokuty.

Zástupci Komise či orgánů pro hospodářskou soutěž členských států mohou požádat jakéhokoliv zaměstnance či člena podniku o podání vysvětlení ke skutečnostem či dokumentům, které jsou předmětem šetření.

Podniky obdrží po provedeném šetření seznam veškerých dokumentů, jejichž kopie si zástupci Komise pořídili, stejně jako kopii záznamu o vysvětleních poskytnutých jeho zástupci či zaměstnanci, byla-li poskytnuta. Byla-li vysvětlení podaná v průběhu šetření podle čl. 20 odst. 1 písm. e) Nařízení č. 1/2003 poskytnuta osobou, která není oprávněna jménem podniku vystupovat, poskytne Komise podniku lhůtu, v níž se k těmto vysvětlením může vyjádřit. Na dokumenty jejichž kopie či výpisy byly v rámci šetření pořízeny a další údaje získané v jeho průběhu se vztahuje ustanovení čl. 28 Nařízení č.1/2003 o ochraně profesního tajemství.

3.2.2 Kontrola v jiných prostorách

*„Toto oprávnění zakládá možnost vstupovat do prostor, na pozemky i do bytů fyzických osob, ředitelů podniků, členů dozorčích a řídicích orgánů a jiných zaměstnanců v podnicích a jejich sdruženích.“*⁷⁷ Podmínkou pro provedení těchto šetření je důvodné podezření, že jsou v těchto prostorách uchovávány účetní knihy či jiné obchodní záznamy vztahující se k podnikání a předmětu šetření. *„O provedení takového šetření vydává Komise vždy rozhodnutí.“*⁷⁸ Nezbytný je rovněž předchozí souhlas národního soudu. Oprávnění Komise jsou v těchto případech omezena na vstup do prostor, prověření zde obsažených dokumentů či dat a pořízení si jejich kopií. Komise není oprávněna tyto prostory zapečetit stejně jako klást přítomným osobám otázky.

Soudy členských států nejsou oprávněny rozhodovat o nezbytnosti šetření, mohou pouze posoudit, zda omezení, která soutěžitelům v této souvislosti pravděpodobně vzniknou, nejsou vzhledem k účelu a předmětu vyšetřování nepřiměřená. *„Při*

⁷⁷ TICHÝ Luboš, ARNOLD Rainer, SVOBODA, Pavel, ZEMÁNEK Jiří, KRÁL Richard. Evropské právo. 2. vydání. Praha : C.H.BECK, 2004. 869 s. ISBN 80-7179-449-X., str. 535

⁷⁸ PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 104

*hodnocení přiměřenosti šetření by se soud měl zabývat i otázkou pravděpodobnosti, že hledané dokumenty budou skutečně nalezeny, ani v tomto případě ale není soud oprávněn zpochybnit nezbytnost šetření.*⁷⁹ Právní i skutkové posouzení může být přezkoumáno výhradně Tribunálem.

3.3 Právo na respektování důvěrného charakteru korespondence s advokátem a konzultace s ním

Právo na respektování důvěrného charakteru korespondence s advokátem není zakotveno v nařízení č. 1/2003, nýbrž vychází z judikatury SD EU - konkrétně z rozsudku ve věci AM & S v. Komise⁸⁰. Soudní dvůr Evropské unie v tomto rozhodnutí konstatoval, že právo zcela volně se obrátit na advokáta s cílem získat nezávislou právní pomoc je, stejně jako zásada ochrany korespondence mezi advokáty a klienty, společné právním řádům všech členských států. Přestože se rozsah a kritéria ochrany korespondence advokáta a klienta mezi jednotlivými státy liší, chráněna je vždy korespondence vedená v rámci a pro účely výkonu práva klienta na obhajobu, jedná-li se o korespondenci nezávislých advokátů, tj. těch, kteří nejsou ke klientovi vázáni zaměstnaneckým poměrem. V souladu s tím muselo být podle rozhodnutí SD EU vykládáno i nařízení č. 17/62⁸¹, podle kterého bylo v tomto případě postupováno.

Chráněna je tedy veškerá korespondence, mezi podniky podezřelými z protiprávního jednání a advokáty, která

- je vedena „za účelem a v zájmu ochrany práv klienta na obhajobu ve vztahu k danému šetření Komise a, která je současně
- korespondenci s právním poradcem (advokátem) zapsaným do seznamu advokátů vedeného advokátní komorou některého ze členských států EU,

79 PETR, Michal. Modernizace komunitárního soutěžního práva. 1. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 204 s. ISBN 978-80-7400-077-5, str. 104

⁸⁰ Rozsudek AM & S v. Komise, 155/79, EU:C:1982:157

⁸¹ Nařízení Rady č. 17, první nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy, ÚV 13, 21.2.1962, s. 204-211., nyní nahrazeno Nařízením Rady č. 1/2003

*a to bez ohledu na to, ve kterém členském státě je klient usazen.*⁸²

Tato ochrana se vztahuje na veškeré dokumenty (které splňují výše uvedené podmínky), jež byly vypracovány po zahájení správního řízení, které může vést k rozhodnutí dle čl. 101 nebo 102 SFEU, nebo k vydání rozhodnutí, jímž se podniku ukládá peněžitá sankce, ale i dokumenty dřívější, mají-li spojitost s předmětem řízení. Následně „soudní orgány Unie rovněž dovodily⁸³, že ochrany požívají i interní dokumenty, které pouze reprodukují obsah právní porady poskytnuté advokátem nebo které byly vypracovány výlučně za účelem vyžádání právní porady ze strany advokáta“⁸⁴ (dále jako „přípravné dokumenty“). Pojem přípravné dokumenty je však nezbytné vykládat restriktivně. Skutečnost, že „dotčený dokument byl vypracován pouze za účelem žádosti o právní stanovisko advokáta, musí jednoznačně vyplývat z jeho obsahu nebo z kontextu, v němž byl dokument připravován a nalezen.“⁸⁵ Pouhá skutečnost, že dokument byl předmětem diskusí s advokátem, k přiznání ochrany nepostačuje, na druhou stranu se pro naplnění této výjimky nevyžaduje, aby dokument byl advokátovi fyzicky předán.

Naopak, korespondence vedená s právním poradcem, který je ke klientovi (podniku) vázán zaměstnaneckým poměrem ochrany nepožívá, a to ani v tom případě, jsou-li zapsáni do seznamu vedeného advokátní komorou. Soudy EU tedy pro uplatnění tohoto práva požadují, aby právní poradce byl v postavení nezávislého advokáta, „který je ve vztahu k podniku, třetí osobou z hlediska struktury, hierarchie a funkce“⁸⁶, a který je tudíž vázán profesní etikou a disciplínou, aniž by hrozilo, že se „respektování etických pravidel advokátské profese dostane do konfliktu s pokyny zaměstnavatele či loajalitou vůči němu.“⁸⁷ V důsledku této zásady tedy nebudou za chráněné „považovány takové

⁸² Fiala, T: Právo na ochranu korespondence mezi advokátem a jeho klientem (soutěžitelem) v řízeních ve věcech hospodářské soutěže, Antitrust Revue 1/2010, str. 25

⁸³ Příkaz Tribunálu v právní věci Hilti v. Komise ze dne 4. dubna 1990 (věc č. T-30/89) a Rozsudek Tribunálu ze dne 17. září 2007 v právní věci Akzo Nobel Chemicals Ltd a Ackros Chemicals Ltd v. Komise, č. T-125/03 a T-253/03

⁸⁴ Ibidem 82, str. 25

⁸⁵ Rozsudek Tribunálu ze dne 17. září 2007 v právní věci Akzo Nobel Chemicals Ltd a Ackros Chemicals Ltd v. Komise, č. T-125/03 a T-253/03, bod 124

⁸⁶ Ibidem 85, bod 168

⁸⁷ Fiala, T: Právo na ochranu korespondence mezi advokátem a jeho klientem (soutěžitelem) v řízeních ve věcech hospodářské soutěže, Antitrust 1/2010, str. 25

*části písemností, v nichž budou podnikoví právníci či jiní zaměstnanci uvádět vlastní stanoviska, nebo jakýmkoliv způsobem pozmění obsah původní advokátské porady.*⁸⁸

„Důkazní břemeno o tom, že daná dokumentace má být předmětem ochrany ve smyslu tohoto práva“⁸⁹ spočívá na subjektu, který se uplatnění ochrany dovolává. Jeho povinností (má-li být právo přiznáno) je tedy prokázat, že požadovaná korespondence splňuje podmínky odůvodňující stanovenou právní ochranu, aniž by jim přitom musel být prozrazen její obsah. „Dotčený podnik může Generálnímu ředitelství pro hospodářskou soutěž zejména sdělit, kdo je autorem dokumentu a komu je dokument určen, objasnit funkce a odpovědnost každé z těchto osob a odkázat na cíl a celkové souvislosti, za nichž byl dokument sepsán. Rovněž může zmínit celkové souvislosti, za nichž byl dokument nalezen, způsob, jakým byl zařazen do spisu, nebo jiné dokumenty, které s ním souvisejí.“⁹⁰

„Inspektoři Komise si nemohou vynucovat ani zběžné prohlédnutí dokumentu, pro který je nárokován důvěrný charakter, jestliže by tak došlo ke zpřístupnění samotného obsahu,“⁹¹ podnik však musí tuto skutečnost odůvodněně vysvětlit. Podnik by měl Komisi rovněž poskytnout „upravené verze dokumentů, v nichž jsou odstraněny ty části, na něž se vztahuje ochrana profesního tajemství.“⁹² Dokument, který byl získán v rozporu s právem na ochranu důvěrnosti komunikace s advokátem, není možné v řízení použít.

⁸⁸ Fiala, T: Právo na ochranu korespondence mezi advokátem a jeho klientem (soutěžitelem) v řízeních ve věcech hospodářské soutěže, Antitrust Revue 1/2010, str. 25. Pro úplnost dodávám, že rozhodnutí SDEU vyjmout korespondenci s interními právníky, a to i když jsou advokáty zapsanými do seznamu vedeném advokátní komorou některého z členských států, je předmětem značné kritiky (ze strany některých členských států a zejména advokátních komor a asociací). Jak uvádí odpůrci tohoto rozhodnutí, tito advokáti jsou vázáni profesní etikou stejně jako jejich nezávislí kolegové a v případě porušení svých povinností jsou vystaveni nebezpečí stejného postihu. Rozhodnutí SDEU proto dle těchto subjektů porušuje zásadu rovného zacházení.

⁸⁹ BĚHAN, Petr. *Dominantní postavení na trhu a jeho zneužití. Právní úprava ES a v ČR*. Praha: Prospektum, 2002, str. 192. ISBN 80-7175-112-X., str. 96

⁹⁰ Rozsudek Tribunálu ze dne 17. září 2007 v právní věci Akzo Nobel Chemicals Ltd a Ackros Chemicals Ltd v. Komise, č. T-125/03 a T-253/03, bod 80

⁹¹ Ibidem 88, str. 26

⁹² Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, bod 52

Pokud se úředníci v průběhu šetření domnívají, že podnik

- neodůvodnil své tvrzení, že se na dotyčný dokument vztahuje profesní tajemství;
- uvedl pouze důvody, které podle judikatury nemohou takovou ochranu zdůvodnit nebo
- vychází ze skutkových tvrzení, která jsou zjevně chybná

mohou obsah dokumentu neprodleně prostudovat a pořídit jeho kopii, popř. podniku uložit pokutu či penále. Dospějí-li úředníci Komise při provádění šetření k názoru, že materiály, které jim byly předloženy, neprokazují, že se na dokument vztahuje ochrana profesního tajemství, ale současně není možné takový charakter dokumentu vyloučit, použijí tzv. postup zalepené obálky. Kopii dokumentu vloží do zalepené obálky, a aniž by se seznámili s jeho obsahem a „odvezou jej do prostor Komise za účelem následného vyřešení sporu.“⁹³ Jestliže o to podnik či sdružení podniků požádá, může být obsah tohoto sporného dokumentu přezkoumán úředníkem pro slyšení, který se následně pokusí zprostředkovat mezi podnikem a Komisí oboustranně přijatelné řešení. Nebude-li možné přijatelné řešení sporu nalézt, vypracuje úředník pro slyšení odůvodněné doporučení členu Komise. Kopii tohoto doporučení obdrží rovněž strana, která o přezkum dokumentů požádala. Úředník pro slyšení jedná při plnění svých funkcí nezávisle a obsah potenciálně důvěrného dokumentu není (bez souhlasu podniku či jejich sdružení) oprávněn nikomu sdělit.

„Pokud se záležitost takto nevyřeší, Komise ji bude dále prošetřovat. Ve vhodných případech pak může přijmout rozhodnutí o zamítnutí žádosti.“⁹⁴ Do doby, než je žádost o poskytnutí ochrany důvěrným informacím, zamítnuta, se Komise nesmí s obsahem dokumentu seznámit. V případě zamítnutí žádosti, má podnik právo domáhat se ochrany u soudů EU, a to podáním žaloby na neplatnost rozhodnutí Komise⁹⁵, případně

⁹³ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, bod 54

⁹⁴ Ibidem 93, bod 56

⁹⁵ V zásadě platí, že prozatímní opatření Komise, jejichž cílem je příprava konečného rozhodnutí, nepředstavují napadnutelné akty. V tomto případě však soudy Evropské unie konstatovali (např. v rozsudku Tribunálu ze dne 17. září 2007 v právní věci Akzo Nobel Chemicals Ltd a Ackros Chemicals Ltd v. Komise, č. T-125/03 a T-253/03), že možnost podniku podat žalobu až proti případnému rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení pravidel hospodářské soutěže, by podniku neposkytla náležitou

doplněnou žádostí o vydání předběžného opatření (zejména k odložení doby vykonatelnosti rozhodnutí Komise). Až do doby, než je o žádosti o vydání předběžného opatření rozhodnuto, není Komise oprávněna obálku otevřít a dokumenty prostudovat.

Žalobu na neplatnost je možné podat rovněž i v případě, kdy „Komise během šetření zabaví dokument, jehož ochrana z důvodu důvěrnosti je uplatněna, a zařadí jej do vyšetřovacího spisu, aniž by jej vložila do zalepené obálky a aniž by přijala formální zamítavé rozhodnutí“⁹⁶. Takovéto jednání je soudy EU posuzováno jako „implicitní rozhodnutí Komise odmítnout ochranu, které se podnik dovolává“⁹⁷.

„Podnikům, které podávají jednoznačně neopodstatněné žádosti o ochranu na základě profesního tajemství pouze v rámci zdržovací taktiky, nebo podnikům, které během šetření bez objektivního důvodu brání zběžnému přezkumu dokumentů“⁹⁸, může být uložena pokuta dle čl. 23 Nařízení č.1/2003, popř., je-li prokázáno porušení čl. 101 nebo 102 SFEU, může být toto jednání vzato v úvahu jako přitěžující okolnost.

ochranu jeho práv. Rozhodnutí, kterým Komise zamítá žádost podniku o ochranu korespondence s advokátem má konečnou povahu a je nezávislé na rozhodnutí zda došlo k porušení pravidel hospodářské soutěže, navíc představuje dle mínění soudů EU podstatnou změnu právního postavení podniku a mohlo by vyvolat nezvratné účinky.

⁹⁶ Rozsudek Tribunálu ze dne 17. září 2007 v právní věci Akzo Nobel Chemicals Ltd a Ackros Chemicals Ltd v. Komise, č. T-125/03 a T-253/03, odst. 49

⁹⁷ Ibidem 96

⁹⁸ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, bod 52

⁹⁸ Ibidem 98, bod 57

4 Práva podniků v kontradiktorní fázi řízení

Z povahy věci je většina práv, které je možné podřadit pod právo na obhajobu uplatňován až po vydání tzv. prohlášení o námitkách.

4.1 Právo být slyšen

Právo být slyšen patří mezi základní a nejvýznamnější součásti práva na obhajobu a dle rozsudku SD EU z roku 1979 ve věci Hoffman-La Roche v. Komise rovněž mezi základní principy práva EU. „*Musí být respektováno za všech okolností, a to zejména v řízení, v němž je možné uložit postih, a to i pokud se jedná o řízení správní.*“⁹⁹ Jeho význam dále podtrhuje i zařazení do Listiny základních práv EU, jejíž čl. 41 přiznává právo být slyšen každému, komu orgány, instituce či jiné subjekty Unie adresují individuální opatření, které by se jej mohlo nepříznivě dotknout. (Teoreticky tedy pro uplatnění tohoto práva není tedy vyžadováno, aby proti osobě bylo zahájeno řízení).

V kontextu antimonopolního práva EU má právo být slyšen dva projevy – zaprvé ukládá Evropské komisi povinnost seznámit podnik se všemi aspekty případu (resp. informacemi, které jsou nezbytné k účinnému výkonnému výkonu tohoto práva, s výhradou obchodního tajemství a jiných důvěrných informací) a za druhé podnikům zaručuje právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům, které jsou obsaženy v prohlášení o námitkách adresovaného jim Komisi¹⁰⁰ – tedy zejména k předběžnému stanovisku Komise ve vztahu k údajnému porušení čl. 101 a 102 SFEU, „*základním skutkovým a právním otázkám které mohou vést k uložení pokuty*“¹⁰¹ atd. V důsledku práva být slyšen jsou tedy námitky Komise podrobeny přezkumu ve světle argumentace podniků a důkazů jimi předložených. Přestože Komise není povinna vyjádřit se ve svém

⁹⁹ Tomicová, Jana: Právní moc a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Diplomová práce, 2009. Vedoucí práce: Prof. JUDr. Martin Boháček, CSc., str. 43

¹⁰⁰ a to ještě před konzultací Komise s poradním výborem – viz čl. 11 nařízení Komise č. 773/2004 a čl. 14 nařízení Rady č. 1/2003

¹⁰¹ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 84

konečném rozhodnutí ke všem argumentům podezřelých podniků, měla by tyto argumenty vzít v úvahu. Zejména ústní slyšení tedy do jisté míry připomíná řízení sporné.

Obecně je možné říci, že pro účinný výkon práva být slyšen není nezbytné, aby se podniky vyjádřily k podezřením Komise a skutečnostem a důkazům, na nichž je založeno, ústně. Přestože pozitivní právo, kromě práva na písemné vyjádření k prohlášení o námitkách, počítá i s konáním ústního slyšení, nejedná se o povinnou součást řízení. Podniky, proti nimž je řízení vedeno, se mohou práva na účast na ústním slyšení vzdát – např. v roce 2003 se dle úředníků pro slyšení Serge Durande a Karen Williams vzdaly práva účasti na ústním slyšení podniky v 10 z celkem 32 případech, v nichž Komise vydala prohlášení o námitkách¹⁰².

Základní procesní zárukou, zajišťující dodržování práva být slyšen je princip, že Komise může vzít ve svých rozhodnutích v úvahu pouze ty námitky, k nimž se podniky měly možnost vyjádřit. *„Jestliže se Komise chce ve svém konečném rozhodnutí odchýlit od skutkových nebo právních otázek uvedených v prohlášení o námitkách v neprospěch jedné nebo více stran, nebo pokud Komise hodlá přihlédnout k dodatečným důkazům hovořícím v jejich neprospěch, musí být dotyčným stranám vždy poskytnuta příležitost náležitě se k tomu vyjádřit.“*¹⁰³ Zajištění účinného výkonu práva být slyšen rovněž patří k nejvýznamnějším úkolům úředníků pro slyšení.

4.1.1 Nahlížení do spisu a ochrana důvěrných informací

Právo nahlížet do spisu vedeného Komisí je nezbytným předpokladem účinného výkonu práva být slyšen. Vzniká stranám, proti nimž je vedeno řízení pro údajné porušení pravidel hospodářské soutěže, a to okamžikem doručení prohlášení o námitkách.

102 Tento údaj vychází z: Durand Serge, Williams Karen: The practical impact of the exercise of the right to be heard: A special focus on the effect of Oral Hearings and the role of the Hearing Officers, Competition Policy Newsletter 2005 č. 2, k dispozici na:

http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2005_2_22.pdf

¹⁰³ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 86

Přístup je umožněn na základě žádosti podniku, jejich sdružení či osoby, a to obvykle pouze jednou, strany tedy většinou nemají přístup k odpovědím ostatních stran na prohlášení o námitkách. Zpřístupněny však musí být vždy ty dokumenty získané Komisí v pozdějších fázích řízení, které představují „nový důkaz vztahující se k obvinění strany v prohlášení o námitkách“¹⁰⁴, a to zejména, pokud se Komise zamýšlí ve svém konečném rozhodnutí o tyto nové důkazy opřít.

*„Za zajištění možnosti nahlédnout do spisů Komise odpovídá v první řadě Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž. Spory ohledně přístupu k informacím obsaženým ve spisu pak rozhodují úředníci pro slyšení.“*¹⁰⁵

*„Spis Komise se sestává z veškerých dokumentů, jež byly získány, vypracovány a/nebo shromážděny Generálním ředitelstvím pro hospodářskou soutěž během šetření“*¹⁰⁶, a to bez ohledu na jejich formu. Obecně se dá říci, že podnikům „je umožněn přístup ke všem dokumentům tvořícím spis, s výjimkou interních dokumentů Komise, obchodního tajemství jiných podniků či jiných důvěrných informací.“¹⁰⁷

Přestože to legislativa ani rozhodovací praxe SD EU původně nevyžadovaly, Komise se ve Dvanácté výroční zprávě o politice hospodářské soutěže z roku 1982 zavázala informovat adresáty prohlášení o námitkách o celém obsahu spisu a současně o těch jeho součástech, které jim mohou (resp. nemohou) být zpřístupněny. Podle rozhodnutí SD EU ve věci Hercules Chemicals v. Komise z roku 1991 tak na sebe Komise převzala závazek, který je nadále povinna zachovávat. V současné době je proto takovýto postup součástí práva podniků na obhajobu.

Mezi interní dokumenty lze zařadit zejména stanoviska a záznamy orgánů veřejné moci (členských i nečlenských států EU, resp. Kontrolního úřadu ESVO), zápisy z jednání¹⁰⁸

¹⁰⁴ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, odst. 27

¹⁰⁵ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 93

¹⁰⁶ Ibidem 104, bod 8

¹⁰⁷ Ibidem 104, bod 10

¹⁰⁸ Pokud však osoba či podnik, s nimiž se jednání vede, tento zápis schválí, nelze jej považovat za interní dokument. Schválený zápis nabývá povahy důkazu a po vyloučení obchodního tajemství či jiných

(jsou-li odděleními Komise vyhotovovány) a korespondenci orgánů pro ochranu hospodářské soutěže s jinými orgány veřejné moci (členských i nečlenských států EU, resp. Kontrolního úřadu ESVO). Vnitřní dokumenty v zásadě nemají důkazní hodnotu.

„Přístup k dokumentům pocházejícím z členských států, Kontrolního úřadu ESVO nebo států ESVO může být po vyloučení obchodního tajemství, popř. jiných důvěrných informací výjimečně umožněn, jsou-li v dokumentech pocházejících z členských států uvedena obvinění vůči stranám, která je Komise povinna přezkoumat, nebo pokud jsou tyto dokumenty součástí důkazního materiálu v šetření, obdobně jako dokumenty získané od soukromých stran.“¹⁰⁹ Zejména se jedná o:

- dokumenty a informace vyměňované za účelem jejich použití jako důkazu ve věci domnělého porušení čl. 101 nebo 102 SFEU (podle článku 12 nařízení č. 1/2003) a
- informace, které Komise považuje za nezbytné pro účinné prosazování pravidel hospodářské soutěže, a které si za tímto účelem od členských států vyžádá (podle čl. 18 odst. 6 nařízení č. 1/2003);
- stížnosti na porušení čl. 101 nebo 102 SFEU předložené členským státem (dle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1/2003).

„Přístup bude též umožněn k dokumentům pocházejícím z členských států nebo z Kontrolního úřadu ESVO, do té míry v jaké souvisí s obhajobou stran ve vztahu k výkonu pravomoci Komise.“¹¹⁰

Druhou skupinou informací, „k nimž může být přístup zcela či z části vyloučen“¹¹¹, jsou informace představující obchodní tajemství a jiné důvěrné informace. Při posuzování zda může být přístup k důvěrným informacím odepřen, je vždy nutné přihlídnout k okolnostem konkrétního případu a rozhodnout, zda je jejich znalost nezbytná k výkonu práva podniku na obhajobu. Rozpor mezi právem na ochranu důvěrných informací

důvěrných informací je jako součást spisu zpřístupněn.

¹⁰⁹ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 16

¹¹⁰ Ibidem 107, bod 16

¹¹¹ Ibidem 107, bod 17

a právem na obhajobu se obvykle řeší upřednostněním druhého z těchto práv, důvěrné informace jsou ale poskytovány za předem stanovených či dohodnutých podmínek a pouze omezenému okruhu osob.

Za obchodní tajemství jsou považovány informace o obchodní činnosti, jejichž zveřejnění, ale i zpřístupnění jiné než oprávněné osobě, by mohlo podnik vážně poškodit. *„Zejména se jedná o technické a/nebo finanční informace týkající se know-how daného podniku, způsoby stanovení nákladů, výrobní tajemství a postupy, informace o zdrojích dodávek, objemu výroby prodeje a podílech na trhu, seznamy zákazníků a distributorů, marketingové plány, nákladovou a cenovou strukturu a prodejní strategii.“*¹¹²

Obchodním tajemstvím naopak nejsou informace, které jsou známy i jiným než oprávněným osobám a informace o obchodní činnosti, které svůj obchodní význam ztratily. Dle Oznámení Komise o přístupu ke spisu se výslovně jedná o *„informace o obratu, tržbách a podílu jednotlivých stran na trhu a obdobné informace starší 5 let“*¹¹³. Takovýmto informacím je možné přiznat ochranu jen zcela výjimečně, pokud podnik prokáže, že i přes své stáří stále představují základní údaje o obchodní činnosti podniku. Za důvěrné Komise rovněž nepovažuje jména a funkce zaměstnanců, jež se na protiprávním jednání aktivně účastnily, informace o jiném podniku (s výjimkou informací získaných v důsledku smluvního vztahu, a které byly smluvními stranami považovány za důvěrné) a informace vztahující se k žádosti o shovívavost, jestliže tyto informace prokazují protiprávní jednání (výjimka je v tomto případě učiněna pouze v zájmu dozorových orgánů, jestliže by zpřístupnění těchto informací mohlo nepříznivě ovlivnit funkčnost programu shovívavosti).

Za jiné důvěrné informace jsou pak považovány odlišné informace než obchodní tajemství, které jsou známy omezenému okruhu subjektů a jejichž zveřejnění by vážně poškodilo dotčenou osobu, podnik nebo jiné osoby, jejichž zájmy jsou hodny ochrany. *„Může se jednat i o informace poskytnuté třetími stranami o podnicích, jež jsou schopny*

¹¹² Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 18

¹¹³ Ibidem 112, bod 23

vyvinout velmi podstatný hospodářských či obchodní tlak a své soutěžitele, obchodní partnery, zákazníky či dodavatele.“¹¹⁴ Příkladem mohou být informace umožňující odhalit identitu stěžovatele.

Informace, naplňující definici obchodního tajemství či jiné důvěrné informace „je klasifikována jako důvěrná, pokud o to dotčená osoba či podnik požádají, a pokud Komise takové žádosti vyhově“¹¹⁵ Má-li být žádosti o zachování důvěrného charakteru informací vyhověno, musí být tato žádost opodstatněná. Jako důvěrné nemohou být označeny ty informace, které Komise získala z jiného zdroje než od podniku či osoby, která o zachování jejich důvěrnosti požádala, resp. ty informace, které jsou známy i jinému podniku, skupině podniků či osobě, aniž by jim byly vědomě sděleny podnikem, skupinou podniků či osobou, která je za důvěrné považuje.

Subjekty, kterým je adresována žádost o informace¹¹⁶ podle čl. 13 nařízení Rady č. 1/2003 jsou oprávněny označit v odpovědi ty informace, které považují za důvěrné. U každé informace musí být žádost o zachování důvěrnosti odůvodněna a rovněž musí být poskytnuta verze informací, která důvěrný charakter nemá. „*Odstraněné pasáže dokumentů musí být nahrazeny shrnutím.*“¹¹⁷ Verze bez důvěrných informací musí být Komisi poskytnuta ve stejné lhůtě jako vyžádané informace (není-li dohodnuto jinak). Nejsou-li tyto povinnosti splněny, má Komise za to, že předložené dokumenty důvěrné informace neobsahují, „*a že podnik nemá proti zveřejnění předložených dokumentů či prohlášení v celém rozsahu námitky*“¹¹⁸.

¹¹⁴ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15bod 19

¹¹⁵ Ibidem 114, bod 21

¹¹⁶ Právo resp. povinnost (má-li být důvěrným informacím přiznána ochrana) označit informace důvěrné povahy a vypracovat a předat nedůvěrné znění dokumentů má dle Oznámení Komise o přístupu ke spisu (bod 35) jakákoli osoba, jež Komisi sděluje informace či předkládá připomínky. Vzhledem k zaměření této práce se však budu soustředit výhradně na pozici a práva podniků podezřelých z jednání narušujícího hospodářskou soutěž.

¹¹⁷ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 41. Podniky jsou povinny znečitelnit co nejmenší částí dokumentu, které ještě zajistí ochranu důvěrných informací.

¹¹⁸ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 39

Pokud podnik výše uvedené povinnosti splní a žádost se Komisi jeví jako opodstatněná, je jí předběžně vyhověno, Komise si však vyhrazuje právo svůj předběžný souhlas zcela či z části změnit. Jestliže Komise neshledá žádost podniku o zachování důvěrného charakteru poskytnutých informací důvodnou, je žádost popř. její část zamítnuta. Rozhodnutí Komise o zamítnutí žádosti resp. změně předběžného souhlasu, a tedy její úmysl příslušnou informaci zpřístupnit, musí být odůvodněno a předem oznámeno dotčenému subjektu. Současně je stanovena lhůta, v níž může tento subjekt vyjádřit své stanovisko. V případě, že Komise ani po posouzení tohoto stanoviska svůj postoj k důvěrné povaze předmětných informací nepřehodnotí, rozhodne tento spor úředník pro slyšení.

I v tom případě, kdy je žádosti podniku o označení informace jako důvěrné vyhověno, resp. pokud úředník pro slyšení shledá, že informace má důvěrný charakter, je její zpřístupnění za určitých předpokladů možné. Jedná se o případy, kdy je znalost důvěrné informace nezbytná k účinnému výkonu práva na obhajobu, tedy kdy zájem na jejím zveřejnění převáží zájem jejího poskytovatele na jejím utajení. Konkrétně se jedná o situace kdy je *„informace nezbytná pro prokázání údajného porušení předpisů nebo naopak k tomu, aby byla daná strana zproštěna obvinění“*¹¹⁹.

Při rozhodování zda má být takováto informace zpřístupněna Komise přihlíží zejména k:

- významu dané informace pro prokázání porušení předpisů soutěžního práva
- nezbytnosti informace
- *„stupni citlivosti příslušné informace (v jakém rozsahu by byly jejím zveřejněním poškozeny zájmy dotčené osoby či podniku)*
- *předběžnému posouzení závažnosti údajného porušení předpisů“*¹²⁰

¹¹⁹ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 24

¹²⁰ Ibidem 119, bod 24

Dříve než je informace Komisí zveřejněna, je dotčenému subjektu, „*umožněno předložit takové znění dokumentů, které obsahuje předmětnou informaci, není důvěrné a současně má stejnou důkazní hodnotu jako původní dokumenty.*“¹²¹

V praxi je ochrana důvěrných informací v řízení před Komisí zajišťována 3 možnými postupy, které Komise může dle svého uvážení jakkoliv kombinovat. První a nejvíce využívanou možností je nezpřístupnění těch částí spisu, které tyto informace obsahují. Dalšími postupy, kterými je možné zajistit ochranu důvěrných informací je „*dohodnuté poskytnutí informací omezenému okruhu osob a postup s využitím tzv. datové místnosti.*“¹²²

Dohodnuté poskytnutí informací omezenému okruhu osob spočívá na dvoustranné dohodě strany, která žádá o zachování důvěrného charakteru jí poskytnutých informací a strany která je oprávněna nahlížet do spisu. Na základě této dohody je umožněn přístup k veškerým, nebo i jen k vybraným informacím, předaným Komisi, a to včetně důvěrných informací. Okruh osob, jimž je přístup k informacím umožněn, je omezen dohodou stran („*případně pod dohledem Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž*“¹²³).

Poslední možností zveřejnění informací v tzv. datové místnosti, který je, vzhledem ke svému charakteru, obvykle využíván ke zveřejnění kvantitativních údajů, významných pro ekonomickou analýzu.

„*V rámci tohoto postupu je část spisu, včetně důvěrných údajů, zpřístupněna v místnosti v prostorách Komise. Přístup do datové místnosti je umožněn omezené skupině osob, tj. externímu právnímu zástupci a/nebo ekonomickým poradcům dotyčné strany (společně dále jako „poradci“), vždy pod dohledem úředníka Komise.*“¹²⁴ Před vstupem do datové místnosti je každý z poradců seznáme s podmínkami přístupu a musí

¹²¹ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 25

¹²² Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 95

¹²³ Ibidem 122, bod 96

¹²⁴ Ibidem 122 bod 97

se zavázat k zachování mlčenlivosti. Takto získané informace sice poradci mohou využít k obhajobě svého klienta, ale v zájmu zachování obchodního tajemství či jiných důvěrných informací mu nesmí poskytnout žádné informace důvěrné povahy. Z tohoto důvodu jim není dovoleno pořizovat kopie dokumentů, jejich shrnutí či vlastní poznámky, s výjimkou závěrečné zprávy, která musí být před jejich odchodem z datové místnosti ověřena pracovníky Komise, kteří se daným případem zabývají.

„Pokud strana poté, co jí byl umožněn přístup do spisu, usoudí, že pro svou obhajobu potřebuje znát určité informace“¹²⁵, které jí nebyly zpřístupněny, může Komisi předložit odůvodněnou žádost o jejich poskytnutí. V případě, že této žádosti nebude vyhověno, je podnik oprávněn žádat, aby tento spor rozhodl úředník pro slyšení.

4.1.1.1 Právo na přístup ke spisu a program shovívavosti

Program shovívavosti neboli také program leniency byl Komisí zaveden v roce 1996 a spočívá v poskytnutí ochrany před pokutou za účast na zakázané dohodě ohrožující hospodářskou soutěž, resp. záruky jejího podstatného snížení, jestliže se podnik k účasti na takové dohodě dobrovolně přizná a současně *„předloží důkazy, jež umožní provést místní šetření nebo přímo povedou k prokázání existence kartelu“¹²⁶*, a to včetně sebeobviňujících informací. Zejména ve vztahu k možnosti žalob na náhradu škody vzniklé porušením soutěžního práva v jednotlivých členských státech, ale i případného trestněprávního postihu právnických, popř. fyzických osob zúčastněných na kartelu, se tak účastníci tohoto programu dostávají do poměrně zranitelné pozice. Záruky podnikům účastnícím se programu shovívavosti v současné době neposkytuje ani judikatura SDEU.

V řízení o předběžné otázce zahájeném Amtsgericht Bonn ve věci Pfeiderer¹²⁷ se SD EU vyjádřil k otázce, zda a v jakém rozsahu, je dle soutěžního práva Unie možné, aby vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž poskytl informace sdělené mu při prosazování článku 101 SFEU dobrovolně účastníkem vnitrostátního programu

¹²⁵ Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325, 22.12.2005, s. 7-15, bod 47

¹²⁶ Ibidem 125, bod 48

¹²⁷ Rozsudek Pfeiderer AG v Bundeskartellamt, C-360/09, EU:C:2011:389

shovívavosti, osobě, která byla dle svého prohlášení poškozena porušením soutěžního práva Unie, a která se domáhá se náhrady škody tímto jednáním údajně způsobené. Zpřístupnění těchto dokumentů by totiž mohlo narušit funkčnost a účinnost zavedených programů shovívavosti, jakož i „*spolupráci a vzájemnou výměnu informací mezi Komisí a vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž členských států*“¹²⁸, a tím negativně ovlivnit prosazování unijního práva hospodářské soutěže. Jinými slovy, jedná se o rozpor mezi právem „*uplatnit nárok na náhradu škody způsobené jednáním, které by mohlo omezit nebo narušit hospodářskou soutěž*“¹²⁹ a z toho vyplývající povinností členských států umožnit výkon tohoto práva a jejich povinností neznemožňovat nebo nadměrně neztěžovat aplikaci soutěžního práva Unie¹³⁰.

V tomto případě Soudní dvůr Evropské unie dovodil, že „*vzhledem k neexistenci právně závazných pravidel pro shovívavost (na úrovni Unie – pozn. autora) nebo společných pravidel, pokud jde o právo na přístup k dokumentům týkajícím se řízení o shovívavosti, jež byly dobrovolně předloženy vnitrostátnímu orgánu pro hospodářskou soutěž na základě vnitrostátního programu shovívavosti*“¹³¹, právo hospodářské soutěže EU nebrání tomu, aby členské státy tyto dokumenty zpřístupnily.

Podmínky, za nichž může být přístup k těmto informacím poskytnut (resp. odepřen) mají stanovit soudy jednotlivých členských států. Při svém rozhodování musí přihlídnout k zájmům chráněným právem Unie, současně však musí zajistit, „*aby platná vnitrostátní pravidla nebyla méně příznivá než pravidla platná pro podobné nároky vzniklé na základě vnitrostátního práva, a (...) aby v praxi neznemožňovala nebo nadměrně neztěžovala získání takové náhrady. Takové zvážení může být provedeno vnitrostátními soudy pouze případ od případu v rámci vnitrostátního práva a se zohledněním všech relevantních okolností věci.*“¹³²

128 stanovisko Generálního advokáta Jána Mazáka ve věci Pfleiderer AG v Bundeskartellamt, C-360/09, , odst. 28

129 Ibidem 128

130 Povinnost členských států neaplikovat vnitrostátní právní normu odporující právu Unie byla SDEU konstatována v rozhodnutí ve věci Costa v. Enel (6/64)

131 Rozsudek Pfleiderer AG v Bundeskartellamt, C-360/09, EU:C:2011:389, odst. 20

¹³² Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. ÚV C 325,

4.1.2 Písemná odpověď na prohlášení o námitkách

Právo na písemnou odpověď na prohlášení o námitkách je základním projevem práva být slyšen. Lhůta pro využití tohoto práva je nejméně čtyřtýdenní, přesná délka je stanovena Generálním ředitelstvím pro hospodářskou soutěž s přihlédnutím k charakteristice každého případu, resp. k situaci konkrétního adresáta – zohledněn bývá např. počet a délka trvání údajného protiprávního jednání, rozsah a počet dokumentů tvořících spis, „skutečnost, zda měl podnik podávající odpověď již dříve přístup k informacím“¹³³, např. jako účastník programu shovívavosti, atp. Na žádost adresáta (podanou nejméně pracovních 10 dní před uplynutím lhůty) může Generální ředitelství dříve stanovenou lhůtu prodloužit. Nevyhoví-li žádosti nebo nesouhlasí-li adresát s délkou původně určené lhůty, rozhodne úředník pro slyšení.

Vzhledem k tomu, že nezbytným předpokladem účinného výkonu tohoto práva je možnost nahlédnout do spisu vedeném Komisí, začíná lhůta pro písemné vyjádření stran běžet dnem, v němž jim byl umožněn přístup k hlavním dokumentům tvořícím spis. Současně však „lhůta obvykle nezačne běžet dříve, než bylo adresátovi o námitkách umožněno nahlédnout do dokumentů přístupných výhradně v prostorách Komise, např. prohlášení podniků. Skutečnost, že nebylo umožněno nahlédnout do celého spisu, automaticky nevede k tomu, že lhůta nezačne běžet.“¹³⁴

„Jsou-li po vydání prohlášení o námitkách zjištěny nové důkazy, které Komise hodlá použít, nebo pokud Komise zamýšlí změnit právní hodnocení v neprospěch dotčených podniků, je dotyčným podnikům poskytnuta příležitost vyjádřit se k těmto novým aspektům.“¹³⁵

V případě, že Komise rozšíří rozsah námitek, které vůči jednání podniků vyjádřila anebo jestliže dojde ke změně „samotné povahy protiprávního jednání, z něhož je podnik obviněn“¹³⁶, vydá Komise doplňující prohlášení o námitkách. Před jeho vydáním

22.12.2005, s. 7-15, bod 30, 31

¹³³ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 100

¹³⁴ Ibidem 133, bod 102

¹³⁵ Ibidem 134, bod 109

¹³⁶ Ibidem 134, bod 110, např. pokud Komise prodlouží dobu trvání nebo rozsah údajného protiprávního

je podnikům nabídnuta možnost ústního projednání současného stavu řízení, po jeho obdržení vznikají adresátům obdobná procesní práva jako v případě prohlášení o námitkách, a to včetně práva na přístup ke spisu a na (nové) ústní slyšení.

Pokud Komise nezmění rozsah či povahu předběžných závěrů, které učila v prohlášení o námitkách, ale v průběhu řízení pouze získá nové důkazy, které hodlá proti podnikům využít, „*upozorní na to dotyčné podniky tzv. dopisem o skutečnostech*“¹³⁷. Adresátům tohoto dopisu je umožněno se s novými důkazy seznámit a následně k nim ve stanovené lhůtě podat písemné připomínky. Požádá-li podnik o prodloužení lhůty pro zaslání písemného vyjádření a Generální ředitelství jeho žádosti nevyhoví, má stejně jako u prohlášení o námitkách, možnost obrátit se na úředníka pro slyšení, který tento spor rozhodne s konečnou platností.

4.1.3 Ústní slyšení

Právo na ústní slyšení není v soutěžním právu EU žádnou novinkou, zakotveno bylo již nařízením Rady č. 17/1962¹³⁸ (resp. prováděcím nařízením Komise č. 99/1963) a přestože bylo v průběhu času posilováno, mj. zavedením institutu tzv. úředníků pro slyšení, jeho podstata se do dnešní doby nezměnila. Účelem tohoto práva je do jisté míry zmírnit převažující písemný charakter řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže EU a zvýšit jeho transparentnost, umožnit podnikům vyjádřit se závěrům uvedeným v prohlášení o námitkách, ústně přednést argumenty vyvracející předběžná zjištění Komise, popř. důvody svého jednání a navrhopvat nové důkazy.

Jak již bylo uvedeno výše, ústní slyšení není obligatorní součástí řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže. Koná se po výměně písemných stanovisek mezi Komisí a podniky podezřelými z porušení evropského soutěžního práva¹³⁹, a to pokud podnik, kterému bylo adresováno prohlášení o námitkách, o konání ústního slyšení požádá¹⁴⁰.

jednání

¹³⁷ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-32, bod 111

¹³⁸ Nařízení Rady č. 17, první nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy, ÚV 13, 21.2.1962, s. 204-211, čl. 19 odst. 1, 2

¹³⁹ Je-li účastníkem řízení i stěžovatel, popř. jiné subjekty, je možné ústní slyšení konat až poté, kdy je

Slyšení je zcela nezávisle organizováno a řízeno úředníkem pro slyšení, který rovněž určuje místo a čas jeho konání (obvykle po předchozím projednání s adresáty prohlášení o námitkách, kteří o jeho konání požádali) a jeho délku. Je zásadně neveřejné, účastnit se jej mohou pouze subjekty, jimž bylo adresováno prohlášení o námitkách a další osoby (zejm. stěžovatelé¹⁴¹ a další osoby osvědčí právní zájem¹⁴²), které jsou pozvány nebo jejichž účast je povolena úředníkem slyšení a dále zástupci Komise¹⁴³, členských států a na základě pozvání úředníka pro slyšení a se souhlasem osob, jichž se řízení týká, také zástupci soutěžních orgánů dalších zemí.

Přestože je konání ústního slyšení závislé na žádosti adresátů prohlášení o námitkách, k osobnímu setkání stěžovatelů a dalších osob se zástupci Komise však může dojít i pokud se podnik, proti němuž je řízení vedeno, svého práva na účast na ústním slyšení vzdal.

Dle rozhodnutí předsedy Evropské komise o mandátu úředníka pro slyšení v určitých řízeních ve věcech hospodářské soutěže probíhá za normálních okolností „*slyšení každé osoby za přítomnosti všech dalších osob pozvaných k účasti na ústním slyšení*“¹⁴⁴. Vždy však musí být respektován zájem podniků na ochranu obchodního tajemství a dalších důvěrných informací. Jestliže chce tedy podnik v rámci svého práva

adresátu prohlášení o námitkách doručeno písemné stanovisko těchto osob.

¹⁴⁰ Žádost o konání ústního slyšení by měla být součástí odpovědi podniku na prohlášení o námitkách. V praxi se jedná přibližně o 75% všech případů, resp. 90% případů horizontálních dohod, 80% ostatních případů domnělého porušení čl. 101 nebo 102 SFEU a 50% případů slučování podniků. Data jsou převzata z: Albers, Michael; Williams, Karen: Oral Hearings – Neither a Trial Nor a State of Play Meeting, k dispozici na:

http://ec.europa.eu/competition/hearing_officers/albers_williams_article.pdf, staženo dne: 5.7.2013

¹⁴¹ O účasti stěžovatelů na ústním slyšení, o jehož konání požádal některý z adresátů prohlášení o námitkách, rozhoduje úředník pro slyšení. Může být povolena jestliže může stěžovatel přispět k objasnění významných aspektů případu a pokud současně stěžovatel ve svém písemném vyjádření k prohlášení o námitkách o tuto možnost požádal.

¹⁴² O slyšení v průběhu řízení pro porušení soutěžního práva EU mohou požádat i jiné osoby než stěžovatelé a adresáti prohlášení o námitkách. O žádosti, která musí být učiněna písemně a prokazovat zájem osoby na výsledku řízení, rozhoduje úředník pro slyšení (po konzultaci s ředitelem Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž), který následně rovněž stanoví, zda bude osobě umožněna účast na ústním slyšení.

¹⁴³ Komise je zastoupena Generálním ředitelstvím pro hospodářskou soutěž (tým, který se případem zabýval, ředitelem resp. jeho zástupcem), nejméně jedním členem Právních služeb Komise a případně i zástupci ostatních útvarů.

¹⁴⁴ Rozhodnutí předsedy Evropské komise o mandátu úředníka pro slyšení, čl. 13

na obhajobu použít informace, které je možné považovat za důvěrné, má právo tak učinit bez přítomnosti dalších stran. Jestliže úředník pro slyšení rozhodne o konání oddělených ústních slyšení (pro jednotlivé adresáty prohlášení o námitkách), musí být zachováno právo být slyšen, což znamená, že Komise nesmí proti podniku použít informace získané v průběhu ústního slyšení s jiným adresátem o prohlášení o námitkách, jehož se tento podnik neúčastnil a ani neměl možnost se k nim vyjádřit.

V zásadě se nepřipouští, aby byli účastníci na slyšení zastoupeni pouze externím právním poradcem, vyžadována je (rovněž) osobní účast vyzvaných osob, účast zákonného či statutárního zástupce nebo v případě podniků či jejich sdružení i jiné pověřené osoby, která je jejich stálým zaměstnancem¹⁴⁵. Adresáti prohlášení o námitkách, stěžovatelé a osoby, které osvědčí právní zájem (a jejichž účast je povolena úředníkem pro slyšení) se slyšení rovněž nemohou účastnit pouze jako pozorovatelé, od všech těchto subjektů se očekává, že ústního slyšení využijí k prezentaci svých stanovisek. Úředník pro slyšení může určit program ústního slyšení, stejně jako rozhodnout o tom, že osoby pozvané ke slyšení předem obdrží seznam otázek, k nimž se mohou během slyšení vyjádřit, resp. může těmto osobám naznačit hlavní oblasti diskuze, nebo naopak, označit otázky, které nemohou být na slyšení projednávány. Stejně tak může pozvané osoby požádat o sdělení obsahu zamýšlených prohlášení. Rozhoduje o tom, zda bude během slyšení připuštěno předložených nových důkazů (na základě povolení úředníka pro slyšení mohou podniky podezřelé z protiprávního jednání předkládat znalecké posudky či předvolat znalce), povoluje účastníkům slyšení klást během slyšení ostatním zúčastněným (včetně zástupců Komise) otázky, popř. není-li možné aby, byla otázka položená na slyšení zodpovězena ihned, umožňuje její zodpovězení písemnou formou a ve stanovené lhůtě. Nerozhodne-li úředník pro slyšení jinak, je toto písemné vyjádření následně zasláno všem účastníkům ústního slyšení.

Úředník pro slyšení však nedisponuje žádnými donucovacími pravomocemi, subjekty tedy může k účasti na slyšení, popř. zodpovězení otázky pouze vyznat, jejich účast ani

¹⁴⁵ Jak SDEU poukázal v rozhodnutí *Badische Anilin- & Soda-Fabrik v. Commission*, 49/69, odst. 11, u těchto osob lze předpokládat, že mají k dispozici nejvíce informací o ekonomické situaci podniku a technických aspektech případu, které mohou být pro rozhodování ve věci klíčová

odpověď nemůže být nijak vynucována. Stejně tak evropské soutěžní právo nijak nepostihuje nesprávné, neúplné či zavádějící odpovědi na položené otázky. (V souladu s principem řádné správy se však očekává, že zástupci Komise na otázky jim položené odpoví.)

V průběhu ústního slyšení je obvykle upřesněno trvání i rozsah protiprávního a upřesněny polehčující a přitěžující okolnosti. Z tohoto důvodu, vyžaduje-li to řádný výkon práva být slyšen, může úředník pro slyšení povolit, aby adresáti prohlášení o námitkách, stěžovatelé a popř. i další osoby, které osvědčily právní zájem a jejichž účast byla úředníkem pro slyšení umožněna, předložili po ústním slyšení další písemné vyjádření.

Po skončení slyšení je úředníkem pro slyšení vypracována prozatímní zpráva adresovaná příslušnému členu Komise, v níž úředník pro slyšení zkoumá, zda byl podnikům v průběhu řízení umožněn účinný výkon jejich procesních práv. Kromě této zprávy je úředník pro slyšení oprávněn překládat „*poznámky k dalšímu pokroku a nestrannosti v řízení*“¹⁴⁶. Tyto dokumenty jsou však určeny pouze pro vnitřní užití v rámci Komise a nejsou zpřístupněny účastníkům řízení.

4.1.4 Závěr kontradiktorní fáze řízení

Dojde-li Komise po ústním slyšení (resp. na základě písemného vyjádření stran) k závěru, že její námitky vůči jednání podniků byly opodstatněné, „*přikročí k přijetí rozhodnutí, v němž je konstatováno porušení příslušných pravidel hospodářské soutěže. Komise může rovněž rozhodnout o stažení určitých námitek a s ohledem na zbývající část vydat rozhodnutí konstatující protiprávní jednání.*“¹⁴⁷ Naopak, jestliže Komise po zvážení všech informací získaných v průběhu řízení nemá jednání za prokázané, řízení ukončí. O ukončení řízení jsou informovány všechny strany, tato informace je rovněž zveřejněna, a to buď vydáním tiskové zprávy a/nebo oznámením na webových stránkách Komise.

¹⁴⁶ Rozhodnutí předsedy Evropské komise o mandátu úředníka pro slyšení, čl. 14 odst. 1

¹⁴⁷ Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, ÚV C 308, 20.10.2011, str. 6-3, bod 113

Jestliže se Komise domnívá, že vzhledem k povaze protiprávního jednání není nezbytné uložit podnikům, jež se protiprávního jednání dopustily, pokuty, může podniky vyzvat k zahájení jednání o přijetí závazků. Tato další jednání mezi Komisí a podniky, jež se dopustily porušení pravidel hospodářské soutěže, obvykle probíhají za osobní přítomnosti stran i zástupců Komise a jsou obvykle vedena v neformální rovině.

5 Práva subjektů v řízení vedeném pro porušení pravidel hospodářské soutěže ve Spojených státech amerických

Úvodem této kapitoly bych ráda podotkla, že odlišnosti mezi právy účastníků hospodářské soutěže v rámci amerického a evropského systému vymáhání soutěžního práva se projevují zejména ve způsobu, jakým jsou tato práva uplatňována. Výčet i základní charakteristika těchto práv je v obou systémech, a to i přes jejich odlišnost, prakticky totožný. Subjekty vyšetřované v USA pro domnělé porušení práva hospodářské soutěže mají tudíž právo být slyšeny, právo na přístup do spisu, právo na zachování důvěrnosti informací a ochranu komunikace s právním zástupcem. Výjimkou je zákaz sebeobviňování, který se dle judikatury amerických soudů vztahuje výhradně na fyzické osoby.

Vzhledem k výše uvedenému bych v následujících subkapitolách ráda stručně představila systém veřejnoprávního vymáhání práva hospodářské soutěže v USA, a to na federální úrovni. Právy subjektů při vyšetřování soutěžních deliktů a jejich uplatňování se budu zabývat v kontextu řízení zahajovaném Antitrustovým oddělením Ministerstva spravedlnosti (dále jako „DOJ“) a Federální obchodní komisí (dále jako „FTC“ a „Komise“). Průběh řízení však budu popisovat značně zjednodušeně. Podrobněji se budu věnovat především již zmíněnému zákazu sebeobviňování, ochranou komunikace s právním zástupcem a ochranou důvěrných informací.

5.1 Veřejnoprávní vymáhání práva hospodářské soutěže v USA

Systém vymáhání práva hospodářské soutěže v USA je možné rozdělit na veřejnoprávní vymáhání soutěžního práva, probíhající jak na úrovni federální, tak v rámci jednotlivých států a na soukromoprávní vymáhání práva hospodářské soutěže. Základy systému jsou

vymezeny v Shermanově¹⁴⁸ a Claytonově zákoně¹⁴⁹ a zákoně o Federální obchodní komisi¹⁵⁰, velmi významnou úlohu hraje rovněž judikatura a rozhodovací praxe dozorových orgánů.

Obecně lze říci, že veřejnoprávní vymáhání soutěžního práva v USA je značně fragmentované. Je zajišťováno celou řadou institucí, které jsou oprávněny jednat zcela nezávisle na sobě. Na federální úrovni jsou nejvýznamnějšími institucemi Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti USA¹⁵¹ a Federální obchodní komise¹⁵². Kromě těchto institucí se dále jedná o další státem zřízené instituce, obvykle pověřené dohledem nad určitým specifickým odvětvím, jako např. Rada pro povrchovou dopravu¹⁵³, která má výlučnou pravomoc v oblasti spojování soutěžitelů činných v oblasti železniční přepravy, nebo Federální komise pro komunikace, jež provádí spolu s FTC a DOJ přezkum spojování soutěžitelů v oblasti telekomunikací a rozhlasového a televizního vysílání.

Právní normy upravující hospodářskou soutěž v jednotlivých státech existují paralelně vedle norem federálních, jejich význam však od vydání Claytonova zákona kontinuálně klesá. Státy jsou dále aktivně legitimovány k podání žaloby pro porušení federálních pravidel hospodářské soutěže. Žaloba je v těchto případech podána jménem občanů s bydlištěm v daném státě, jimž měla být v důsledku protiprávního jednání způsobena škoda.

¹⁴⁸ Sherman Antitrust Act, 15 U.S.C. §§ 1-7 (1890). Vymezuje mj. zakázané dohody omezující hospodářskou soutěž a zakazuje dosažení monopolního postavení na trhu protisoutěžním jednáním. Jako jediný z uvedených zákonů umožňuje vedení trestněprávního řízení.

¹⁴⁹ Clayton Act, 15 U.S.C. §§ 12-27 (1914) Zakazuje spojování podniků, jehož výsledkem by mohlo být omezení hospodářské soutěže. Spojení podniků, jehož důsledkem by mohlo být zvýšení spotřebitelských cen, musí být předem oznámeny DOJ a FTC a podléhají schválení obou institucí. Zakazuje rovněž další jednání, které by mohlo narušit hospodářskou soutěž. Claytonův zákon neobsahuje sankce trestněprávního charakteru, řízení vedená dle tohoto zákona jsou soukromoprávní.

¹⁵⁰ Federal Trade Commission Act, 15 U.S.C §§ 41-58 (1914). Tento zákon mj. zakazuje nekalé obchodní praktiky v obchodě mezi státy.

¹⁵¹ Antitrust Division of the Department of Justice (popř. také Department of Justice, DOJ)

¹⁵² Federal Trade Commission (FTC)

¹⁵³ Surface Transportation Board (STB)

5.2 Základní charakteristika Antitrustového oddělení Ministerstva spravedlnosti a Federální obchodní komise a řízení těmito orgány zahajované

5.2.1 Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti

Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti je součástí moci výkonné. Jeho úlohou je zastupovat Spojené státy americké v soudních řízeních ve věcech hospodářské soutěže, a to jak v řízeních občanskoprávního, tak v řízeních trestněprávního charakteru¹⁵⁴. Do pravomoci DOJ tedy patří zejména jednání narušující hospodářskou soutěž upravené v Shermanově a Claytonově zákoně. Kromě uvedených úkolů plní dále funkci poradní, a to zejména ve vztahu k odvětvovým regulačním orgánům.

Jakmile Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti získá informace o možném protisoutěžním jednání (např. prostřednictvím stížností, informací získaných díky programu shovívavosti, informací z médií atp.), může zahájit tzv. předběžné šetření. Při rozhodování, zda má být předběžné šetření zahájeno, je posuzováno zejména, zda je možné se na základě známých skutečností domnívat, že k protiprávnímu jednání došlo, charakter a závažnost údajného protisoutěžního jednání, a zda toto jednání již není předmětem šetření jiné instituce. V průběhu předběžného šetření není možné kontaktovat subjekty, které se měly údajného protiprávního jednání dopustit, ani iniciovat kontakt s jinými soukromoprávními subjekty s výjimkou případného stěžovatele. Veškeré informace musí být získány z veřejných zdrojů, od jiných státních s institucí či stěžovatele.

¹⁵⁴ Trestněprávní řízení jsou vedena především v případech horizontálních dohod podniků omezujících hospodářskou soutěž (§ 1 Shermanova zákona – dohody o určení cen, rozdělení trhu, bid rigging (tj. zakázaná dohoda o ovlivňování nabídek mezi uchazeči o zakázku). Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti dále vyšetřuje a stíhá další trestné činy, které vyplývají protisoutěžního jednání nebo jinak ovlivňují hospodářskou soutěž, resp. trestné činy spáchané v souvislosti s probíhajícím vyšetřováním (např. podvod, legalizace výnosů z trestné činnosti, daňové delikty). Ostatní porušení práva hospodářské soutěže jsou řešena v rámci soukromoprávních řízení.

Jakmile je získáno dostatečné množství informací, je vypracována zpráva, na základě které je rozhodováno, zda bude ve věci zahájeno šetření, resp. jedná-li se o podezření ze spáchání trestného činu, tzv. řízení před velkou porotou¹⁵⁵. Se zprávou je vždy seznámena i FTC (a popř. i další regulační orgány), aby nedošlo k duplicitě, je zahájení šetření možné jen se souhlasem FTC.

Cílem šetření resp. řízení před velkou porotou je „posoudit, zda existuje dostatek podkladů a důkazů pro to, aby mohlo být zahájeno soudní řízení.“¹⁵⁶ Jsou tedy shromažďovány informace, dokumenty, prováděn výslech svědků, vyžádána stanoviska zainteresovaných subjektů atd. Dojde-li po skončení šetření či řízení před velkou porotou DOJ k závěru, že k protiprávnímu jednání došlo, podává žalobu, resp. obžalobu, k okresnímu federálnímu soudu. Pokud je výsledkem šetření doporučení k podání (ob)žaloby pro porušení soutěžního práva, dochází obvykle rovněž k osobnímu setkání zástupců vyšetřovaných subjektů a osob odpovědných za prováděné šetření.

V soukromoprávním soudním řízení DOJ požaduje vydání soudního zákazu¹⁵⁷ protiprávního jednání. O odvolání proti rozhodnutí okresních federálních soudů ve věci hospodářské soutěže rozhodují krajské federální soudy. Strana, která v řízení neuspěla, má následně možnost požádat o přezkum Nejvyšší soud USA, ten má však v těchto případech diskreční pravomoc a je tedy na jeho uvážení, zda se případem bude zabývat. Důvody pro podání odvolání ze strany DOJ jsou zejména v trestních řízeních značně omezena, DOJ není oprávněna podat odvolání proti rozhodnutí o zproštění obvinění, může však napadnout výši uloženého trestu, pokud jej považuje za nepřiměřeně nízký.

5.2.2 Federální obchodní komise

Oproti Antitrustovému oddělení Ministerstva spravedlnosti je Federální obchodní komise nezávislou¹⁵⁸ regulační agenturou. Přestože je věcná pravomoc obou institucí,

¹⁵⁵ Grand Jury - tento institut je dle Pátého dodatku Ústavy Spojených států nezbytný k podání obžaloby „vztahující se k závažným trestním činům pod federální jurisdikcí“ ¹⁵⁵ Jiří Putna: Porotní soudy v angloamerickém právním systému, diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra právní teorie, str. 17

¹⁵⁶ Ibidem 8 str. 16

¹⁵⁷ dle § 4 Shermanova zákona a § 15 Claytonova zákona

¹⁵⁸ Federální obchodní komisi tvoří 5 komisařů jmenovaných prezidentem USA se souhlasem Senátu,

tak jak je vymezena v právních předpisech, v podstatě obdobná, v průběhu své existence se obě instituce zaměřovaly na odlišné otázky. Od 30. let 20. století bylo rozdělení „sfér vlivu“ mezi oběma institucemi upraveno neformálními a později i formálnějšími dohodami. Na rozdíl od DOJ není FTC oprávněna zahajovat řízení trestněprávního charakteru, oproti DOJ se naopak zaměřuje rovněž na prevenci protisoutěžního jednání a disponuje rovněž pravomocí v oblasti ochrany spotřebitele.

Dojde-li Komise po provedeném šetření k závěru, že k protiprávnímu jednání pravděpodobně došlo, je oprávněna požádat federální soud o vydání dočasného či trvalého zákazu jednání porušujícího hospodářskou soutěž. Řízení před federálními soudy probíhá v těchto případech za stejných pravidel jako soukromoprávní řízení zahajované Antitrustovým oddělením Ministerstva spravedlnosti.

FTC však může rovněž podat návrh k zahájení řízení před správním soudcem¹⁵⁹, a to i tehdy není-li úspěšná v řízení před federálním soudem zahájeným v téže věci. Je-li v průběhu tohoto řízení prokázáno, že se subjekt dopouští porušení soutěžního práva, je správní soudce oprávněn k vydání zákazu takového jednání. Jestliže subjekt tento zákaz poruší, může se FTC obrátit na federální soud.

5.3 Vyšetřování prováděné DOJ a FTC, právo být slyšen a nahlížení do spisu

Stejně jako v unijním právu je možné získat informace či dokumenty od vyšetřovaných či jiných subjektů dobrovolně, informace je však rovněž možné si formálně vyžádat¹⁶⁰.

a to na sedmileté funkční období. Odvolání mohou být prezidentem USA, a to z pouhé z důvodů stanovených zákonem. Pro zajištění politické nezávislosti Komise je dále stanoveno, že příslušníky téže politické strany mohou být nejvýše 3 z komisařů.

¹⁵⁹ Administrative Law Judge (ADJ)

¹⁶⁰ Zejména prostřednictvím tzv. občanskoprávních výzev k podání vysvětlení či předložení podkladů (civil investigative demands – CID) a předvolání (subpoenas). Prostřednictvím jak občanskoprávních výzev, tak předvolání je možné si vyžádat předložení dokumentů a podání ústní výpovědi. Občanskoprávní výzvy však dále umožňují uložit povinnost vyhotovit písemnou zprávu anebo odpovědět na písemné otázky vyšetřovacího orgánu. V následujícím textu nebudu obě kategorie rozlišovat a budu používat souhrnný termín „žádosti o informace“.

Adresáty žádostí o informace mohou být fyzické i právnické osoby, a to jak subjekty podezřelé z protiprávního jednání, tak subjekty, kterým měla být v důsledku tohoto jednání způsobena škoda, svědci a další subjekty, existuje-li důvod se domnívat, že disponují informacemi významnými pro řízení ve věcech hospodářské soutěže. Žádost o informace může spočívat v uložení povinnosti předložit určené dokumenty, čestné prohlášení či podat ústní výpověď¹⁶¹, popř. vyhotovit písemnou zprávu či písemně odpovědět na otázky vyšetřovacího orgánu. Kromě uložení některé z uvedených povinností musí vždy obsahovat označení účelu a rozsahu šetření, specifikaci jednání, které je předmětem šetření, označení aplikovatelných právních předpisů a lhůty, v níž mají být uložené povinnosti splněny. Lhůta, v níž mají informace poskytnuty, je vždy stanovena s přihlédnutím k charakteru konkrétního případu a obvykle je rovněž předmětem jednání mezi povinným subjektem a vyšetřovacím orgánem. V rámci tohoto jednání může být omezen i rozsah požadovaných informací.

Odmítnutí předložit některé z požadovaných dokumentů či odpovědět na otázky položené v průběhu výpovědi, je možné pouze s odvoláním na práva zaručená Ústavou či zákony, např. na zachování důvěrnosti komunikace s právním zástupcem nebo na zákaz sebeobviňování. Skutečnost, že jsou požadované informace chráněny, před zveřejněním, je nutné vyšetřovacímu orgánu sdělit. Obsah dokumentů musí být podrobně popsán, aby byl tento orgán schopen posoudit, zda je požadavek subjektu oprávněný, avšak aniž by byl současně sdělen chráněný obsah. Vyšetřovací orgán následně rozhodne, zda budou dokumenty či jejich část z žádosti o informace vyňaty.

Při plnění povinnosti vyplývající z formální žádosti o informace si může povinný subjekt vyžádat pomoc právního zástupce či jiného poradce. Právnímu zástupci či poradci povinného však není v průběhu výpovědi obvykle umožněno klást otázky.

Předmětem formální žádosti mohou být i informace získané v průběhu jiného soudního či správního řízení (např. analýzy, protokoly o ohledání, záznamy výslechu atp.), jednalo-li se o řízení sporné. V případě informací zjištěných v rámci jiného soudního

¹⁶¹ V případě právnických osob je možné osobu povinnou k podání ústní výpovědi označit obecně, např. jako osobu, která je pro danou oblast kompetentní. Konkrétní výběr vhodné osoby je pak na povinném subjektu.

či správního řízení dále platí, že je-li vznesena formální žádost, není možné uplatnit ochranu před jejich zveřejněním, která jim byla dříve v průběhu soudního či správního řízení poskytnuta¹⁶². Subjekt, který tyto informace původně poskytl, je o jejich vyžádání předem uvědomen a obdrží rovněž kopii dokumentů, které budou vyšetřovacímu orgánu na základě žádosti poskytnuty.

V průběhu řízení před velkou porotou je možné rovněž nařídít domovní prohlídku či prohlídku obchodních prostor. Návrh na vydání příkazu k prohlídce může DOJ podat jestliže má důvod se domnívat, že soutěžitel záměrně zatajil existenci některých dokumentů, jejichž předložení bylo již dříve vyžádáno. Příkaz k provedení prohlídky musí obsahovat specifikaci dokumentů, které mají být nalezeny a zabaveny a trestného činu, k jehož prokázání mají sloužit, označení prostor, v nichž má být prohlídka provedena a uvedení času, v němž se má uskutečnit. Prohlídku neprovádí zaměstnanci DOJ, nýbrž příslušníci bezpečnostních sborů (obvykle FBI¹⁶³).

Jak vyplývá z předchozích odstavců, právo být slyšen je částečně naplněno v průběhu šetření, kdy je soutěžitelům do jisté míry umožněno vyjádřit své stanovisko při podání ústní výpovědi nebo i rámci písemného odpovědi na otázky položené vyšetřovacím orgánem. V plné šíři je toto právo naplněno před podáním návrhu na zahájení soudního či správního řízení. Po ukončení šetření, avšak před rozhodnutím, zda bude doporučeno podání návrhu na zahájení řízení před federálním soudem nebo správním soudcem osloví vyšetřovací orgán ty subjekty, o nichž se na základě zjištěných skutečností domnívá, že by mohly být stranou v následném řízení. V průběhu jednoho či více osobních setkání je tak zástupcům soutěžitelů umožněno, se vyjádřili k námitkám vyšetřovacího orgánu vůči jejich jednání a sdělili vyšetřovacímu orgánu své argumenty. Soutěžitelé jsou v průběhu těchto setkání rovněž informováni o povaze důkazů, které

¹⁶² Toto stanovění se vztahuje jak na ochranu poskytnutou v průběhu řízení soudem či správním orgánem, tak na ochranu vyplývající ze zákona či jiného právního předpisu –, *CID for products of discovery “supersedes any inconsistent order, rule, or provision of law . . . preventing or restraining disclosure of such product of discovery to any person.” Thus, the CID respondent may not resist production on the basis of protective orders previously entered in the litigation wherein the products of discovery were obtained.* – Antitrust Division Manual, Fifth Edition, Chapter III. Investigation and case development, str. 50, k dispozici na: <http://www.justice.gov/atr/public/divisionmanual/chapter3.pdf> (odkaz ze dne 1.3.2015)

¹⁶³ Federal Bureau of Investigation – Federální úřad pro vyšetřování

má vyšetřovací orgán k dispozici, přístup k důkazům získaným v průběhu šetření je však umožněn až v průběhu soudního či správního řízení.

5.4 Ochrana důvěrných informací

Vzhledem k tomu, že právní řád USA neobsahuje žádnou zvláštní definici důvěrných informací, která by se vztahovala na řízení ve věcech hospodářské soutěže, aplikuje se ta tuto problematiku celá řada právních předpisů. Za důvěrné jsou považovány zejména informace obsahující obchodní tajemství, finanční záznamy, informace o zahájení vyšetřování pro podezření z porušení soutěžního práva, osobní údaje a další informace, o nichž tak stanoví zvláštní právní předpisy (např. informace sdělené advokátovi za účelem získání právní rady).

Obecně se dá říci, že nakládání s důvěrnými informacemi záleží na účelu, pro nějž jsou získány nebo způsobu, jakým mají být užity. Veškeré informace získané orgánem veřejné moci (tj. zejména DOJ nebo FTC) na základě formálních žádostí o informace jsou považovány za důvěrné. Důvěrnost v těchto případech znamená, že až na výjimky nemohou být tyto informace zveřejněny nebo zpřístupněny třetím osobám. V případě trestního řízení je za důvěrné považováno celé řízení před velkou porotou.

Informace, které byly poskytnuty vyšetřovacímu orgánu dobrovolně, samy o sobě chráněny nejsou. Vyšetřovací orgány však mohou jejich důvěrnost zaručit, anebo se alespoň zavázat, že jejich zveřejnění bude následovat až po předchozím upozornění subjektu, který je poskytl. Tato ochrana se však vztahuje pouze na informace, které soutěžitel označí jako citlivé nebo soukromé, a to po přiměřenou dobu.

Důvěrné informace mohou být zpřístupněny pouze pro předem stanovený účel a za okolností stanovených právními předpisy. Právní řád zejména umožňuje, aby DOJ i FTC použily důvěrné informace v soudním řízení. Aby soutěžitelé v těchto případech zabránili zveřejnění důvěrných informací, mohou (v řízení před správním soudcem, v civilním řízení i v trestním řízení) požádat o vydání tzv. ochranného příkazu. Informace chráněné ochranným příkazem nesmí být zveřejněny nebo použity mimo probíhající soudní řízení. Přístup k nim je umožněn svědkům, znalcům atd., ale

ve veřejných verzích všech dokumentů bude odkaz na tyto informace vymazán. V případě sporu o rozsah ochranného příkazu rozhoduje soud. Další možností je informace tzv. zapečetit. Zapečetěné informace nemohou být zveřejněny. Mlčenlivost musí zachovávat členové poroty i advokáti a jejich zástupci.

5.5 Ochrana důvěrnosti komunikace s právním zástupcem

Stejně jako v případě EU je i v USA zachovávána ochrana důvěrnosti komunikace s právním zástupcem¹⁶⁴. Pro přiznání ochrany je stejně jako v právu Evropské unie nezbytné, aby se komunikace vztahovala k právu klienta na obhajobu, jinými slovy, jejím cílem musí být získání právní rady. Další podmínkou je, že komunikace s advokátem musí mít důvěrný charakter. Její obsah by tedy neměl být znám třetím osobám.

Nejvýznamnější rozdíl mezi evropskou a americkou právní úpravou spočívá ve vymezení pojmu „právní zástupce.“ Zatímco právo Evropské unie za žádných okolností neposkytuje ochranu komunikaci s tzv. interními právníky, vázanými k subjektu podezřelému z porušení soutěžního práva pracovníprávním vztahem, právní řád USA takto striktní není. Až do roku 1981, aplikovaly soudy nižších stupňů na posouzení, zda komunikace v rámci podniku požívá uvedené výsady, zejm. tzv. „control group test“ a „subject matter test“. „Control group test“ přiznával ochranu výhradně komunikaci interních právníků s osobami (v rámci podniku), které rozhodovaly anebo se alespoň podstatným způsobem podílely na rozhodování o tom, zda budou učiněny právníkem doporučené kroky. Další použití „control group testu“ však Nejvyšší soud USA ve svém rozhodnutí ve věci *Upjohn v. United States*¹⁶⁵ z roku 1981 odmítl. Konstatoval, že jeho použitím by docházelo k nepřiměřenému zúžení tohoto práva. Smyslem ochrany důvěrnosti komunikace s právním zástupcem není dle Nejvyššího soudu USA pouze ochrana doporučení a rad poskytnutých právním zástupcem těm osobám, které jsou oprávněny na jejich základě jednat, ale má rovněž umožnit, aby právní zástupce získal

¹⁶⁴ Attorney client privilege

¹⁶⁵ *Upjohn v. United States*, 449 U.S. 383 (1981)

veškeré informace, které jsou k poskytnutí odborného stanoviska zapotřebí. Jinými slovy, není možné z této ochrany vyjmout např. komunikaci s jinými osobami v rámci podniku, jež disponují informacemi, které jsou pro formulování stanoviska či doporučení významné. V současné době je proto užíván především „subject matter test“, i když v různých podobách. Dle tohoto testu není rozhodujícím faktorem postavení osob, které si právní radu vyžádaly, nýbrž, čeho se tato komunikace týkala. Za důvěrné jsou vždy považovány i úvahy, teorie či závěry právního zástupce.

V případech kdy komunikace s interním právníkem obsahuje, kromě právní rady, i doporučení neprávního charakteru, např. týkající se obchodní strategie, je ochrana přiznána jen tehdy, vztahuje-li se komunikace z převážné části k právním otázkám.

Subjekt, který usiluje o přiznání ochrany důvěrnosti komunikace s právním zástupcem, musí vždy prokázat, že podmínky pro její přiznání jsou splněny. Instituci, která si příslušné dokumenty vyžádala, proto musí popsat jejich povahu, tak aby bylo možné posoudit aplikovatelnost ochrany, a to aniž by byly prozrazeny důvěrné informace.

V této souvislosti je rovněž nezbytné zmínit nejvýznamnější výjimku z tohoto práva. Důvěrnost komunikace s právním zástupcem není chráněna v těch případech, kdy se vztahuje k trestnému činu či podvodnému jednání, který podnik zamýšlí po obdržení právní rady spáchat, nebo v jehož páchání dále pokračuje. Toto pravidlo se však nevztahuje na úvahy či závěry právního zástupce učiněné bez znalosti záměru klienta. Stejně tak se tato výjimka nepoužije, je-li cílem komunikace s právním zástupcem posoudit legalitu jednání, jehož učinění klient zvažuje.

5.6 Zákaz sebeobviňování

Zásada zákazu sebeobviňování, tedy právo na odepření výpovědi či resp. poskytnutí důkazů, jestliže by se tím osoba vystavila nebezpečí trestního stíhání, je zakotvena v Pátém dodatku Ústavy Spojených států amerických (dále také jen „Ústava“). Toto právo lze uplatnit v jakémkoliv typu řízení (soukromoprávním i trestním, soudním i správním) a brání nucenému poskytnutí svědeckého důkazu¹⁶⁶, který by

¹⁶⁶ Jako svědecké důkazy jsou označovány důkazy zachycující subjektivní znalost či myšlenkové

pravděpodobně vedl k zahájení trestního stíhání proti osobě, která jej poskytla. Na rozdíl od práva Evropské unie, které tuto výsadu (mj. pod vlivem judikatury Evropského soudu pro lidská práva) přiznává nejen fyzickým, ale i právnickým osobám, právní řád USA její aplikaci na právnické osoby jednoznačně vylučuje.

Jak Nejvyšší soud USA konstatoval v rozhodnutí ve věci *Hale v. Henkel*¹⁶⁷, právnické osoby jsou útvary vytvořené z vůle státu a ve veřejném zájmu. Okamžikem svého vzniku nabývají určitá práva a výsady, ty jsou však stanoveny a současně omezeny právním řádem, resp. jejich zakladatelskou listinou (a popř. i jejich účelem)¹⁶⁸. Vzhledem k tomu, že veškerá práva a výsady, kterými právnické osoby disponují, jim jsou uděleny z vůle státu, je stát rovněž oprávněn kontrolovat, jak jsou tyto výsady a práva užívány (resp. zda nejsou zneužívány). Pro tento účel si mohou od právnických osob vyžádat veškeré nezbytné podklady. Právnická osoba je pak povinna požadované podklady poskytnout, a to bez ohledu na skutečnost, že jejich se předložením vystavuje nebezpečí trestního stíhání.

Ve věci *Wilson v. Spojené státy americké*¹⁶⁹ Nejvyšší soud USA (dále také jen „Nejvyšší soud“) dále shledal, že ustanovení Pátého dodatku Ústavy USA se nemůže dovolávat ani fyzická osoba, která má dokumenty patřící právnické osobě ve svém držení, a to i tedy, pokud jejich obsah pravděpodobně povede k zahájení trestního stíhání vůči ní. V tomto případě se konkrétně jednalo o prezidenta společnosti podezřelé z protiprávního jednání, který měl dokumenty ve svém držení pouze v souvislosti s výkonem své funkce. Nejvyšší soud proto poukázal na skutečnost, že pokud by došlo k jeho odvolání z funkce, nemohl by současný prezident uplatňovat na dokumenty žádná práva. Dle mínění Nejvyššího soudu proto fyzická osoba již v okamžiku převzetí dokumentů patřících právnické osobě přijímá svou povinnost umožnit jejich kontrolu.

pochody. Jedná se tedy zejména o ústní výpovědi, dokumenty zachycující komunikaci osob, povědomí osoby o určitých skutečnostech nebo její úvahy, nikoliv však např. poskytnutí vzorku rukopisu. Dokumenty, které sami osobě nepředstavují svědecký důkaz (např. účetní záznamy společnost) se mohou svědeckým důkazem dodatečně stát v důsledku svého předložení – např. tím, že je přiznána jejich existence anebo jejich pravost.

¹⁶⁷ *Hale v. Henkel*, 201 U.S. 43 (1906)

¹⁶⁸ Jedná se tedy vlastně aplikaci tzv. teorie fikce.

¹⁶⁹ *Wilson v. United States*, 221 U.S. 361 (1911)

Z tohoto důvodu není možné uplatnit na jejich předložení zákaz sebeobviňování, a to i pokud se tak osoba sama vystaví nebezpečí trestního stíhání.

K dalšímu zúžení zákazu sebeobviňování došlo rozhodnutím Nejvyššího soudu v případě *Braswell v. Spojené státy americké*¹⁷⁰. Stejně jako v posledním jmenovaném případě, i zde šlo o předložení dokumentů obchodních společností, které byly v držení jejího prezidenta. Oproti případu *Wilson* však byl prezident zakladatelem obou obchodních společností a současně jediným vlastníkem jedné z nich. Ani s ohledem na tyto skutečnosti však Nejvyšší soud neumožnil, aby prezident uplatnil Pátý dodatek Ústavy a odepřel (s ohledem na možnost zahájení trestního stíhání vůči své osobě) předložení dokumentů patřících společností. Jestliže by povinný podnikal jako fyzická osoba, tedy bez založení obchodní společnosti, byla by mu v souladu s rozhodnutím ve věci *Spojené státy americké v. Doe*¹⁷¹ poskytnuta možnost prokázat, že předložením dokumentů (tedy přiznáním jejich existence, skutečnosti, že se nachází v jeho držení a jejich pravosti) by došlo k porušení zákazu sebeobviňování. V tomto případě však prezident společností držel požadované dokumenty pouze z titulu zástupce společnosti a jejich předložení proto bylo, dle mínění Nejvyššího soudu, nutno chápat jako jednání společností a nikoliv jejich prezidenta jakožto fyzické osoby. Zatímco na jednání fyzické osoby by bylo možné zákaz sebeobviňování aplikovat, jedná-li se právnickou osobu, není to, v souladu s předchozí judikaturou, možné¹⁷².

Závěrem bych se ráda věnovala ještě dvěma rozhodnutím Nejvyššího soudu USA, tentokrát věnovaným zákazům sebeobviňování v případě odborů a partnerství.

První ze zmíněných případů je označován jako *Spojené státy americké v. White*¹⁷³. Jeho podstatou bylo odmítnutí představitele odborové organizace předložit dokumenty patřící této organizaci, s odůvodněním, že by se tak vystavil nebezpečí trestního stíhání. Přestože odborové organizace nemají ve Spojených státech amerických právní subjektivitu,

¹⁷⁰ *Braswell v. United States*, 487 U.S. 99 (1988)

¹⁷¹ *United States v. Doe*, 465 U. S. 605

¹⁷² Jinými slovy orgány veřejné jsou dle tohoto rozsudku oprávněny užít důkazy předložené právnickou osobou proti jejímu zástupci (resp. dalším osobám patřícím k vysokému managementu). Nejvyšší soud v této souvislosti rovněž podotkl, že jiný výklad zákazu sebeobviňování by značně omezil možnost postihu trestné činnosti tzv. bílých límečků, což by bylo v rozporu s veřejným zájmem.

¹⁷³ *United States v. White* 322 U.S. 694 (1944).

Nejvyšší soud USA odmítl na tuto situaci zákaz sebeobviňování aplikovat. Své rozhodnutí zdůvodnil tím¹⁷⁴, že členství v odborové organizaci, přestože se nejedná o právnickou osobu, má značně neosobní charakter. Tento závěr Nejvyšší soud zdůvodnil zejména tím, že odborová organizace nezastupuje čistě osobní či soukromé zájmy svých členů, nýbrž společné zájmy celku, její existence rovněž není svázána se životem jednotlivých členů. Odborová organizace si rovněž sama stanoví pravidla pro svou činnost. V neposlední řadě Nejvyšší soud zdůraznil řadu práv, která právní řád uděluje odborovým organizacím jakožto celku (např. vyhlášení stávky). Vzhledem k tomu, že zde neexistuje dostatečně úzká vazba mezi členy a organizací, není tedy možné, aby se představitelé odborové organizace při výkonu své funkce (jakožto zástupců organizace) domáhali zákazu sebeobviňování.

Druhý ze zmíněných případů, *Bellis v. Spojené státy americké*¹⁷⁵, je dle mého názoru značně kontroverzní. V tomto případě Nejvyšší soud USA zúžil rozsah zákazu sebeobviňování, a to tentokrát v případě účastníků partnerství¹⁷⁶. Zákazu sebeobviňování se v tomto případě domáhal jeden ze tří partnerů, společně provozujících advokátní činnost, podezřelý z daňového deliktu, který měl předložit finanční záznamy partnerství jako celku. Žalobce svou argumentaci založil na tom, že vzhledem k velikosti¹⁷⁷ představovalo partnerství spíše výkon soukromé právní praxe každého ze zúčastněných partnerů než jednotnou organizaci. S přihlédnutím k jeho přímému a podstatnému podílu na podnikání tudíž nelze usuzovat, že dokumenty partnerství držel jakožto zástupce existující organizace. Partnerství tedy dle žalobce existovalo pouze k výkonu soukromých a osobních zájmů partnerů, a z tohoto důvodu je možné zahrnout jeho finanční záznamy do zákazu sebeobviňování. Nejvyšší soud

¹⁷⁴ „Conclusions on this are not reached by any mechanical comparison of unions with corporations or with other entities nor by any determination of whether unions technically may be regarded as legal personalities for any or all purposes. The test, rather, is whether one can fairly say under all circumstances that a particular type of organization has a character so impersonal in the scope of its membership and activities that it cannot be said to embody or represent the purely private or personal interests of its constituents, but rather to embody their common or group interests only. If so, the privilege could not be invoked on behalf of the organization or its representatives in their official capacity.“ – ibidem 31, bod 701

¹⁷⁵ *Bellis v. United States* 417 U.S. 85 (1974).

¹⁷⁶ Partnerství je forma podnikání 2 či více osob bez založení právnické osoby. Na podnikání se zpravidla osobně podílejí všichni partneři, za závazky partnerství odpovídají partneři společně a nerozdílně.

¹⁷⁷ Partnerství zahrnovalo 3 partnery a zaměstnávalo celkem 6 zaměstnanců.

však argumentaci žalobce odmítl. Konstatoval, že pokud fyzické osoby jednají jakožto zástupci organizované skupiny, nemohou současně vykonávat svá osobní práva a povinnosti, ani uplatňovat své ryze osobní výsady. Organizovaná skupina se dle Nejvyššího soudu vyznačuje existencí vnitřní organizace a struktury, vedením vlastní dokumentace (či např. účetních záznamů) a určením práv a povinností jednotlivých členů. Vzhledem k tomu, že tyto podmínky byly v případě posuzovaného partnerství naplněny, konstatoval Nejvyšší soud, že partnerství představuje organizaci nezávislou na jednotlivých partnerech. Partneři tudíž drželi záznamy partnerství pouze jakožto její zástupci, a proto se nemohli dovolávat zákazu sebeobviňování.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo podat přehled práv, kterými v řízení pro porušení čl. 101 a/nebo 102 SFEU disponují podniky podezřelé z protiprávního jednání, tato práva následně v souvislosti s vyšetřovacími oprávněními Komise (a dalších dozorových orgánů) analyzovat a v neposlední řadě je porovnat s právy, která subjektům podezřelým z porušení pravidel hospodářské soutěže přiznává právní řád Spojených států amerických.

Práva podniků při vyšetřování deliktů v soutěžním právu EU jsou zakotvena v nařízení Rady č. 1/2003, prováděcích právních předpisech (včetně oznámení Komise) a zejména v judikatuře unijních soudů. V průběhu fáze vyšetřování je účelem práv zejména chránit soukromí podniků a bránit nepřiměřeným zásahům ze strany vyšetřovacích orgánů. Naopak v kontradiktorní fázi řízení pro porušení pravidel hospodářské soutěže umožňují, aby podnik zaujal aktivní roli – zaručují přístup k vyšetřovacímu spisu, předložení stanoviska podniku k podezřením Komise a předložení důkazů na svou obhajobu. Práva podniků tudíž mají garantovat, že rozhodnutí dozorových orgánů je vydáno (resp. výše sankce je stanovena) po zvážení všech okolností případu, ať už svědčících v neprospěch či ve prospěch podniků, a to při současném zaručení ochrany jejich oprávněných zájmů.

Lze tedy konstatovat, že práva subjektů podezřelých z porušení soutěžních pravidel vždy vychází ze základních principů práva a základních práv a svobod. Podnikům je vždy garantováno právo na obranu, právo na vydání rozhodnutí v přiměřené době, právo na ochranu soukromého a rodinného života, právo na ochranu důvěrnosti korespondence s právním zástupcem a právo odepřít výpověď ve svůj neprospěch. Z tohoto důvodu, přestože se formy výkonu jednotlivých práv stejně jako jejich omezení liší, jsou práva, která právní řád EU i USA přiznává subjektům, proti kterým je vedeno řízení pro porušení práva hospodářské soutěže, v podstatě obdobná. Rozdíly z odlišností obou systémů práva hospodářské soutěže jako takových.

Seznam použitých zkratek

DOJ – Antitrustové oddělení ministerstva spravedlnosti USA

EU – Evropská Unie

EÚLP – Úmluva o ochraně základních práv a svobod

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

ESVO – Evropské sdružení volného obchodu

FBI – Federální úřad pro vyšetřování USA

FTC – Federální obchodní komise

Komise – Evropská komise

SD EU – Soudní dvůr Evropské Unie

SFEU – Smlouva o fungování Evropské Unie

USA – Spojené státy americké

Použitá literatura

Knihy

- [1] BAEL, Ivo Van a Jean-François BELLIS. 2004. *Competition law of the European Community*. 4th ed. Hague: Kluwer Law International, xl, 1682 s. ISBN 9041123091.
- [2] BEDNÁŘ, Josef. 2005. *Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi: z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora*. Praha: Beck, XVIII, 624 s. ISBN 8071794287..
- [3] BĚHAN, Petr. 2002. *Dominantní postavení na trhu a jeho zneužití: právní úprava ES a v ČR*. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 188 s. ISBN 807175112x.
- [4] EZRACHI, Ariel. 2008. *EC competition law: an analytical guide to the leading cases*. Oxford: Hart Pub., xxix, 284 s. ISBN 9781841136745.
- [5] GOYDER, D, Joanna GOYDER a Albertina ALBORS-LLORENS. 2009. *Goyder's EC competition law*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, lxxvi, 697 s. ISBN 9780199232307.
- [6] KMEC Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 2012. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, xxvii, 1660 s. ISBN 9788074003653.
- [7] OUTLÁ, Veronika, Pavel HAMERNÍK a Jan BAMBAS. 2005. *Judikatura Evropského soudního dvora*. 1. vyd. Plzeň: Čeněk, 341 s. ISBN 8086898490.
- [8] PETR, Michal. 2008. *Modernizace komunitárního soutěžního práva*. Vyd. 1. Praha: Beck, XVI, 204 s. ISBN 9788074000775.
- [9] POILLOT-PERUZZETTO, Sylvaine, Monique LUBY a Pavel SVOBODA. 2003. *Evropské právo a podnik*. Praha: Linde, 769 s. ISBN 807201384x.

- [10] RAUS, David a Robert NERUDA. 2006. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže: komentář a související české i komunitární předpisy*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 671 s. ISBN 807201563x.
- [11] ROTH, P a Vivien ROSE. 2011. *Bellamy & Child European Community law of competition*. 6 ed. Oxford: Oxford University Press, 2 sv. ISBN 9780199572229.
- [12] TICHÝ, Luboš, Rainer ARNOLD, Pavel SVOBODA, Jiří ZEMÁNEK a Richard KRÁL. 2004. *Evropské právo*. 2. vyd. Praha: Beck, L, 869 s. ISBN 807179449x.
- [13] TICHÝ, Luboš, Rainer ARNOLD, Pavel SVOBODA, Jiří ZEMÁNEK a Richard KRÁL. 2006. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: Beck, XLVIII, 879 s. ISBN 8071794309.

Články

- [14] ABRAHÁM Martin. 2/2011 (2011). Parent Liability Concept – Akzo is dead, vivat Elf Aquitaine *ANTITRUST REVUE*.
- [15] BEJČEK, Josef. 2/10 (2005). s. 376-387n. I. Modernizace a decentralizovaná aplikace evropského soutěžního práva. *Právní fórum*. : 376-387.
- [16] DEJL Pavel. 1/2009 (2009). Šetření ÚOHS v sídle soutěžitele a ústavní pořádek ČR. *ANTITRUST REVUE*.
K dispozici rovněž na: <http://www.antitrust.cz/setreni-uohs-v-sidle-soutezitele-a-ustavni-poradek-cr-p-7.html> (odkaz platný ke dni 10.1.2013)
- [17] FIALA, Tomáš. 2007. Vyšetřovací pravomoci Evropské komise a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže z pohledu ochrany základních práv. *Právní rozhledy*. : 775-780.
- [18] FIALA Tomáš. 1/2010 (2010). Právo na ochranu korespondence mezi advokátem a jeho klientem (soutěžitelem) v řízeních ve věcech ochrany hospodářské soutěže, *ANTITRUST REVUE*.
- [19] Fair process in EU competition enforcement (z projevu viceprezidenta Evropské Komise Joaquína Almunia, Budapest, 30 May 2011 – publikováno v *ANTITRUST REVUE* 2/2011 (2011).

- [20] KOUKAL Pavel. 2/2010 (2010). Právo na spravedlivý proces v soutěžních věcech. *ANTITRUST REVUE*.
- [21] NEDELKA Martin. 3/2010 (2010). Má slyšení (oral hearing) při šetřeních Evropské komise podle nařízení 1/2003 v praxi nějaký význam? *ANTITRUST REVUE*.
- [22] MUSIL Aleš. 1/2010 (2010) Best Practices on the Conduct of Proceedings concerning Article 101 and 102 TFEU. *ANTITRUST REVUE*.
- [23] MUSIL Aleš. 3/2010 (2010) ECJ – Commission Wins Court battle over legal professional privilege. *ANTITRUST REVUE*.
- [24] MUSIL Aleš. 1/2010 (2010) K postavení stěžovatele v českém a evropském soutěžním právu. *ANTITRUST REVUE*.
- [25] MUSIL Aleš. 4/2011 (2011) New Commission's Best Practices and recentring of the ECtHR – hope for more predictability and less ambiguity for companies and lawyers. *ANTITRUST REVUE*.
- [26] MUSIL Aleš. 3/2011 (2011). Parent Liability Concept – History and Current Development. *ANTITRUST REVUE*.
- [27] MUSIL Aleš. 1/2009 (2009), The Report on Functioning of Regulation 1/2003. *ANTITRUST REVUE*.
K dispozici rovněž na: <http://www.antitrust.cz/the-report-on-functioning-of-regulation-12003-p-6.html> (odkaz platný ke dni 10.1.2013)
- [28] OBERFALCEROVÁ Kristýna. 1/2012 (2012) Ochrana žadatele o Leniency a přístup do spisu v rámci řízení před ÚOHS. *ANTITRUST REVUE*.
- [29] PELIKÁNOVÁ Irena. 1/2009 (2009). Pojem podniku, soutěžní právo a přičitatelnost odpovědnosti (český a komunitární aspekt), *ANTITRUST REVUE*.
K dispozici rovněž na: <http://www.antitrust.cz/pojem-podniku-soutezni-pravo-a-pricitatelnost-odpovednosti-cesky-a-komunitarni-aspekt-p-4.html> (odkaz platný ke dni 10.1.2013)

- [30] PETR Michal. 2/2010 (2010). K povaze řízení ve věcech ochrany hospodářské soutěže. *ANTITRUST REVUE*.
- [31] RAUS, David. 2007. Šetření v obchodních prostorách soutěžitelů - je třeba předchozího souhlasu soudu? *Právní rozhledy*. : 895-901.
- [32] ŠABOVÁ, Zuzana, Erika, LOVÁSOVÁ. 4/2012 (2012) Prístup do spisu – ochrana leniency dokumentov vs. právo na obhajobu. *ANTITRUST REVUE*.
- [33] ŠTURMA Pavel. 7-8/2004 (2004). Vztah Evropské úmluvy o lidských právech a evropského práva. *Bulletin advokacie* s. 19.
- [34] K dispozici rovněž na: http://www.cak.cz/assets/files/170/BA_04_07.pdf (odkaz platný ke dni 1.5.2015)

Diplomové práce

- [35] TOMICOVÁ, Jana. *Pravomoci a postavení dozorových orgánů v právu hospodářské soutěže*. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Diplomová práce, 2009. Vedoucí práce: Prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.

Rozhodnutí Evropské Komise

- [36] IJsselcentrale, Úřední věstník 1991 L28/32 [1992] 5 CMLR 154

Judikáty

Judikáty soudů EU

- [37] Rozsudek *Klaus Höfner a Fritz Elser v. Macrotron GmbH*, C-41/90, EU:C:1991
- [38] Rozsudek *Hydrotherm Gerätebau GmbH v. Compact*, 170/83, EU:C:1984:271
- [39] Rozsudek ze dne 10. března 1992, *Shell International Chemical Company Ltd v. Komise*, T-11/89, Sb. rozh., EU:T:1992:33
- [40] Rozsudek *Komise v. Itálie*, 118/85, EU:C:1987:283

- [41] Rozsudek *Federacion Nacional de Empresas de Instrumentacion Científica, Médica, Técnica y Dental (FENIN) v Komise*, C-205/03, EU:C:2006:453
- [42] Rozsudek ze dne 4. března 2003, *Federación Nacional de Empresas de Instrumentación Científica, Médica, Técnica y Dental (FENIN) v. Komise*, T-319/99, Sb. rozh., ECLI:EU:T:2003:50
- [43] Rozsudek ze dne 18. prosince 1992, *Cimenteries CBR SA, Blue Circle Industries plc, Syndicat Nationale des Fabricants de Ciments et de Chaux and Fédération de l'Industrie Cimentière asbl v. Komise*, T-10/92, T-11/92, T-12/92 a T-15/92, Sb. rozh. EU:T:1992:123
- [44] Rozsudek ze dne 27. listopadu 2014, *Alstom v. Komise*, T-517/09, Sb. rozh., EU:T: 2014:999,
- [45] Rozsudek *Akzo Nobel v. Komise*, C-97/08 P, EU:C:2009:536
- [46] Rozsudek *Elf Aquitaine v. Komise*, C-521/09 P, EU: C:2011:620
- [47] Rozsudek *General Química a další v. Komise*, C-90/09 P, EU:C:2011:21,
- [48] Rozsudek ze dne 12. července 2011, *Fuji Electric Co. Ltd v. Komise*, T-132/07, Sb. rozh., EU:T:2011:344
- [49] Rozsudek *Hoechst AG v. Komise*, 46/87 a 227/88, EU:C:1989:337 EU:C:1989:337
- [50] Rozsudek *Hoffmann-La Roche & Co. AG v. Komise*, 85/76, EU:C:1979:36
- [51] Rozsudek ze dne 16. června 2011, *SNIA SpA v. Komise*, T-194/06, Sb. rozh., EU:T:2011:279
- [52] Rozsudek ze dne 17. prosince 1991 *Hercules Chemicals v. Komise*, T-7/89 , Sb. rozh., EU:T:1991:7
- [53] Rozsudek ze dne 10. dubna 2003 *Babyliss v. Komise*, T/114/02, Sb. rozh., EU:T:2003:100
- [54] Rozsudek ze dne 27. září 2006 *Jungbunzlauer AG v. Komise*, Věc T-43/02, Sb. rozh., EU:T:2006:270

- [55] Rozsudek *AJD Tuna Ltd proti Directeur tal-Agricoltura u s-Sajd a Avukat Generali* (rozhodnutí o předběžné otázce), C-221/09, EU:C:2011:153
- [56] Rozsudek *Sermide v Cassa conguaglio zucchero*, 106/83, EU:C:1984:394
- [57] Rozsudek *NV Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) v. Komise*, C-36/92 P, EU:C:1994:205
- [58] Rozsudek *Orkem v. Komise*, 374/87, EU:C:1989:387
- [59] Rozsudek *Komise v. SGL Carbon AG*, C-301/04 P, EU:C:2006:432
- [60] Rozsudek ze dne 4. dubna 1990 *Hilti v. Komise*, č. T-30/89, Sb. rozh.
- [61] Rozsudek *Roquette Frères SA v Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes v. Komise*, C-94/00
- [62] Rozsudek *Gutmann v. Komise CEEA*, 18/65 a 35/65, EU:C:1967:6
- [63] Rozsudek *AM & S Europe Limited v. Komise*, 155/79, EU:C:1982:157
- [64] Rozsudek ze dne 11. srpna 1995 *Air Inter v. Komise*, T-260/94, Sb. rozh., EU:T:1994:265
- [65] Rozsudek *Pfleiderer AG v Bundeskartellamt*, C-360/09, EU:C:2011:389
- [66] Rozsudek ze dne 24. ledna 1992, *La Cinq v. Komise*, T-44/90, Sb. rozh., EU:T:1992:5
- [67] Rozsudek ze dne 20. března 2002 *ABB Asea Brown Boveri Ltd v. Komise*, T-31/99, Sb. rozh., EU:T:2002:77
- [68] Rozsudek *Badische Anilin- & Soda-Fabrik v. Komise*, 49/69, EU:C:1972:71

Vyjádření generálních advokátů Evropského soudního dvora

- [69] Stanovisko Generálního advokáta L. A. Geelhoeda přednesené dne 19. ledna 2006 k věci č. C 301/04 P, *Komise Evropských společenství v. SGL Carbon AG*, EU:T:2009:317

- [70] Stanovisko Generálního advokáta Jána Mazáka ve věci Pfleiderer AG v Bundeskartellamt, C-360/09, EU:C:2010:782

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

- [71] Rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002 ve věci *Société Colas Est and Others v. Francie*, stížnost č. 37971/97
- [72] Rozsudek ESLP ze dne 17.12.1996 ve věci *Saunders proti Spojenému království*, stížnost č. 19187/91
- [73] Rozsudek ESLP ze dne 3. 8. 2001 ve věci *J. B. v. Švýcarsko*, stížnost č. 31827/96

Judikatura soudů USA

- [74] *Hale v. Henkel* 201 U.S. 43, Nejvyšší soud USA, 1906.
- [75] *Wilson v. Spojené státy americké*, 221 U.S. 361, Nejvyšší soud USA, 1911.
- [76] *Spojené státy americké v. White* 322 U.S. 694, Nejvyšší soud USA, 1944.
- [77] *Bellis v. Spojené státy americké* 417 U.S. 85, Nejvyšší soud USA, 1974.
- [78] *Fisher v. Spojené státy americké* 425 U.S. 391, Nejvyšší soud USA, 1976.
- [79] *Upjohn v. United States*, 449 U.S. 383, Nejvyšší soud USA, 1981.
- [80] *Spojené státy americké v. Doe*, 465 U.S. 605, Nejvyšší soud USA, 1984.
- [81] *Braswell v. Spojené státy americké* 487 U.S. 99, Nejvyšší soud USA, 1988.

Právní předpisy, soft law

Právo EU

- [82] Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 326/47, 26.10.2012, s. 47 - 390
- [83] Listina základních práv EU, Úřední věstník C 326/02, 26.10.2012, s. 391 - 407

- [84] Nařízení Rady č. 17, první nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy, Úřední věstník 13, 21.2.1962, s. 204-211.
- [85] Nařízení Rady č. 1/2003, o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy o ES. Úřední věstník L 1, 04.01.2003, s.1-25.
- [86] Nařízení Komise č. 773/2004 vztahující se k průběhu řízení vedeného Komisí podle čl. 81 a 82 Smlouvy. Úřední věstník L 123, 27.04.2004, s. 18-24.
- [87] Oznámení Komise o pravidlech pro přístup do spisu Komise v případech podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES, článků 53, 54 a 57 Dohody o EHP a nařízení Rady (ES) č. 139/2004. Úřední věstník C 325, 22.12.2005, s. 7-15.
- [88] Oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení týkajících se článků 101 a 102 SFEU, Úřední věstník C 308, 20.10.2011, str. 6-32
- [89] Rozhodnutí předsedy Evropské komise ze dne 13. října 2011 o mandátu úředníka pro slyšení v určitých řízeních ve věcech hospodářské soutěže, Úřední věstník L 275, 20.10.2011, p. 29–37
- [90] Oznámení o způsobu nakládání se stížnostmi ze strany Komise podle čl. 81 a 82 smlouvy ES. ÚV C 101, 27.04.2004, s. 65-77.
- [91] Pokyny pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) Nařízení č. 1/2003. ÚV C 210, 1.9.2006, s. 2-5.
- [92] Explanatory note to an authorisation to conduct an inspection in execution of a Commission decision under Article 20(4) of Council Regulation No 1/2003
K dispozici na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/explanatory_note.pdf (odkaz platný ke dni 20.1.2013)
- [93] DG Competition informal guidance paper on confidentiality claims, March 2012
K dispozici na: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/guidance_en.pdf (odkaz platný ke dni 20.1.2013)
- [94] ANNEX Business secrets and other confidential informatik (version of 13/02/2012)
K dispozici na:

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/business_secrets_en.pdf (odkaz platný ke dni 20.1.2013)

- [95] Antitrust, Manual of Procedures, Internal DG Competition working documents on procedures for the application of Articles 101 and 102 TFEU, March 2012
K dispozici na:
http://ec.europa.eu/competition/antitrust/antitrust_manproc_3_2012_en.pdf
(odkaz platný ke dni 20.1.2013)
- [96] Antimonopolní opatření: Komise zaslala společnosti Gazprom prohlášení o námitkách v souvislosti s možným zneužitím dominantního postavení na trzích s plynem ve střední a východní Evropě.
K dispozici na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4828_cs.htm (odkaz platný ke dni 1.5.2015)
- [97] Evropský veřejný ochránce práv: Evropský kodex řádné správní praxe
K dispozici na: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/resources/code.faces#/page/1>

Dokumenty Rady Evropy

- [98] Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášena ve Sbírce zákonů jako Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Právní předpisy ČR

- [99] Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů

Právní předpisy USA

- [100] The Clayton Act (1914) 15 U.S.C. §§ 12-27.
- [101] The Sherman Act (1890) 15 U.S.C. §§ 1-7.
- [102] The Federal Trade Commission Act 15 U.S.C §§ 41-58.
- [103] The Antitrust Civil Process Act, 15 U.S.C. §§ 1311-14.

[104] Antitrust Division Manual, Fifth Edition - Last Updated March 2014, kap. I – V

K dispozici na: <http://www.justice.gov/atr/public/divisionmanual/index.html>
(odkaz platný ke dni 1.3.2015)

Jiné zdroje, internet

[105] WOUTER P.J. Wils: The Oral Hearing in Competition Proceedings before the European Commission. 2012

K dispozici na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2050453
(odkaz platný ke dni 1.5.2015)

[106] DURANDE Serge; WILLIAMS Karen: The practical impact of the exercise of the right to be heard: A special focus on the effect of Oral Hearings and the role of the Hearing Officers, Competition Policy Newsletter, 2005 č. 2.

K dispozici na: http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2005_2_22.pdf
(odkaz ze dne: 20.4.2015)

[107] HEINEMAN Ben W. Jr.: European Rejection of Attorney-Client Privilege for Inside Lawyers, Harvard Law School Forum on Corporate Governance & Financial Regulation.

K dispozici na: <http://corpgov.law.harvard.edu/2010/10/02/european-rejection-of-attorney-client-privilege-for-inside-lawyers/> (odkaz ze dne: 20.4.2015)

[108] BIRCH Karen, ALLEN & OVERY: Akzo Nobel: Scope of Legal Privilege in EU Competition Context.

K dispozici na:
<http://www.allenoverly.com/publications/en-gb/Pages/Akzo-Nobel--Scope-of-Legal-Privilege-in-EU-Competition-Context.aspx> (odkaz ze dne: 20.4.2015)

[109] BELLIS Jean-François: Legal professional privilege: An overview of EU and national case law, Institute of Competition Law.

K dispozici na: <http://awa2012.concurrences.com/academic/article/legal-professional-privilege-an> (odkaz ze dne 1.3.2015)

- [110] BAKER & McKENZIE: Authorities are increasingly tough on failure to cooperate
- what to watch out for
K dispozici na:
<http://www.bakermckenzie.com/files/webinars/wbantitrustdawnraidssearchesjul13/Dawn%20Raid%20Alert%20Finalpdf.pdf> (odkaz ze dne 1.3.2015)
- [111] Helena Bartáková, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Česká republika:
Koncept hospodářské jednotky a odpovědnost za porušení soutěžního práva,
K dispozici na:
https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/spravnitrestani/BartakovaHelena.pdf
- [112] Albers, Michael; Williams, Karen: Oral Hearings – Neither a Trial Nor a State of Play Meeting.
K dispozici na:
http://ec.europa.eu/competition/hearing_officers/albers_williams_article.pdf
(staženo dne: 5.7.2013)
- [113] Recent Developments
http://www.hofstralawreview.org/wp-content/uploads/2013/08/22_3HofstraLRev4671975.pdf